

P D
2259
.W75

LUDV. F. A. WIMMER

**OLDNORDISK
FORMLÆRE**

The University of Chicago
Libraries

OLDNORDISK FORMLÆRE

TIL

SKOLEBRUG.

AF

LUDV. F. A. WIMMER

SJÆTTE GENNEMSETE UDGAVE.

KØBENHAVN.

FORLAGT AF V. PIOS BOGHANDEL.

1905.

The University of Chicago
Libraries

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
OLDNORDISK FORMLÆRE

CHICAGO LIBRARIES
TIL

SKOLEBRUG.

AF

LUDV. F. A. WIMMER
"

SJÆTTE GENNEMSETTE UDGAVE.

KØBENHAVN.

FORLAGT AF V. PIOS BOGHANDEL.

1905.

347
70
2318A.9811 00A.0140

PJ 2259
W75

SALLY B. SALOMONS BOGTRYKKERI.

German

Lige så lidt i denne som i den forrige udgave af min oldnordiske formlære har jeg anset det for nødvendigt eller hensigtsmæssigt at foretage større gennemgribende ændringer. Når undtages et par temmelig uvæsenlige rettelser og tilføjelser, stemmer begge udgaver derfor nøje overens og vil altså med lethed kunne bruges ved siden af hinanden.

Februar 1905.

L. W.

I. Lydlære.

Bogstaverne og deres udtale.

§ 1. Det oldnordiske sprog skrives i almindelig- § 1.
hed med følgende 35 (36) bogstaver: **a, á, b, d, ð**
(*eð*), **e, é, f, g, h** (*há*), **i, í, j, k** (*ká*), **l, m, n,**
o, ó, p, r, s, t, u, ú, v (*vend, vaff*), **x, y, ý, z,**
þ (*þorn*), **æ, œ, ǫ, (ǫ** i det ældste sprog,) **ø.**

Anm. Tidligere brugtes i henhold til den nyislandske udtale **ö** som tegn både for **ǫ** og for **ø**.

Selvlyd.

§ 2. Af disse var oprindelig **a, e, i, o, u, y** § 2.
samt **ǫ** og **ø** korte, derimod **á, é, í, ó, ú, ý** samt
æ, œ, (ǫ) og tvelydene **ei, ey, au** lange.

Efter den gamle fællesnordiske udtale må selvlydene ordnes på følgende måde, når vi øverst i rækken stiller de danske lyd og nedenunder de oldnordiske tegn:

korte lyd:			lange lyd:		
	A			A	
	a			á	
Æ	Ö	Å	Æ	Ö	Å
e	ø	ǫ	æ	-	(ǫ)
E	Ø	O	E	Ø	O
e	ø	o	é	œ	ó
I	Y	U	I	Y	U
i	y	u	í	ý	ú
tvelyd:			ei	ey	au

§ 3. § 3. På Island undergik den gamle udtale af selvlydene efterhånden store forandringer. Efter den nyere islandske udtale ordnes de bedst på følgende måde, idet vi under hvert dansk tegn stiller de islandske, der indeholder samme lyd som det danske:

	A a æ, œ; á	
Æ e; é ei, ey	Ö ø, ø au	Å ö
E i, y	Ø u	O ó
I í, ý	Y -	U ú

1) **a** udtales som dansk *a*: *dagr* dag, *land* land.

æ og **œ** udtales bægge som *aj* ɔ: som da. *ej* i *vej*: *klæði* klæde, *hræddr* ræd; *fæða* føde, *rætr* rødde.

Anm. På Island gik **œ** tidlig over til **æ**; de adskilles kun i de ældste håndskrifter, medens da. har bevaret forskellen: *færi* = da. færre, *færa* = da. føre.

á udtales som *au* ɔ: som *av* i da. *hav*. På da. er det i reglen blevet *å*, der ligger nærmere ved den oprindelige udtale: *á* å, *ár* år, *ráð* råd.

2) **e** er da. åbent *e* eller *æ* i *hest*, *æde* (*hestr*, *eta*); **é** udtales som *jæ*: *fé* fæ, *sétti* sjætte.

ei og **ey** udtales bægge som *æj* ɔ: omtrent som svensk *ej* i *nej*, men forskellig fra da. *ej*: *bein* bæn, *beit* béd; *eyra* øre, *heyra* høre.

Anm. I steden for **ey** skrives i de oldnorske og under- § 3. tiden i de ældste islandske håndskrifter **øy**. På da. gik tve lydene **ei** og **ey** (**øy**) tidlig over til de enkelte lyd **e** og **ø**.

3) **i** og **y** udtales bægge som da. *i* i *til*, *vil*, *e* i *fho. ved*, *ned*: *til* til, *vilja* ville, *við* ved, *niðr* ned; *fyrir* for, *yfir* over, *þykkja* tykkes.

4) **í** og **ý** udtales bægge som da. *i* i *liv*, *ride*: *líf* liv, *lík* lig, *ríða* ride; *sýsla* syssel, *lýsa* lyse.

5) **ø** og **ö** udtales bægge som da. *ö* i *börn*: *þörn* börn, *björn* björn; *æ* økse.

Anm. På Island gik **ø** i flere tilfælde tidlig over til **e** (*gera* göre, for *gøra*); ellers faldt det sammen med **ø**.

au udtales som *öj* *o*: omtrent som svensk *öj* i *möjlig*, men forskellig fra da. *öj*: *auga* öje, *haugr* høj, *kaupa* købe.

Anm. På da. gik **au** tidlig over til **ø** ligesom **ey** (**øy**): *lauss* = da. løs, *leysa* = da. løse.

6) **u** er da. *ø* i *hø*, *tønde*, *y* i *tynd*: *duga* due, *tunna* tønde, *um* om, *þunnr* tynd.

7) **o** er det åbne *o* eller *å* i da. *komme*, *tåle*: *koma* komme, *kona* kone, *konungr* konge, *þola* tåle.

8) **ö** udtales som *ow* *o*: som det lukkede da. *o* i *god*, efterfulgt af et svagt udtalt *w*: *góðr* god, *rót* rod.

9) **ú** er da. *u* i *hus*: *hús* hus, *lúka* lukke.

10) Foran *ng* (og *nk*) udtales *a*, *i*, *u*, *y* i reglen som *á*, *í*, *ú*, *ý* og *e*, *ø* som *ei*, *au*, f. eks. *langr* lang, *þing* ting, *ungr* ung, *lyng* lyng, *lengi* længe, *lǫng* huk. lang, *hǫnk* hank, udt. *láng*r, *þing*, *úngr*, *lýng*, *leingi*, *laung*, *haunk*.

Medlyd.

§ 4.   § 4. De oldnordiske medlyd er følgende:

	klangløse	åndende	hvislende	næselyd	l- og r-lyd	halv-selvlyd
Ganelyd..	k g	- g h		n		j
Tandlyd..	t d	p ð	s, z	n	l, r	
Læbelyd..	p b	f f		m		v

Hertil kommer **x = ks** (og **gs**).

§ 5.   § 5. Om medlydenes udtale er følgende at mærke:

1) **k** og **g** lyder foran *e*, (*é*), *ei*, *ey*, *i*, *í*, *y*, *ý*, *æ*, *æ* og *ø* (men ikke *ø*) som *kj* og *gj*: *kenna* kende, *göra* eller *gera* göra. Nyere er udtalen af **gj** og **gi** efter selvlyd som *j* (*jj*) og *je* (*jje*): *vígja* indvie, *bogi* bue, *degi* hf. af *dagr* dag, udtalt *víja*, *bájje*, *dæjje*.

g udtales i ordenes begyndelse og efter medlyd hårdt som i da. *god*, men efter selvlyd åndende som i da. *dag*: *góðr* god, *sorg* sorg, *ungr* ung; *dagr* dag. Nu lyder det dog hårdt efter selvlyd foran *n*, *l* og *ð*: *logn* vindstille, *sigla* sejle, *sagði* sagde. -- **gg** er altid hårdt: *egg* egg; æg.

2) **d** udtales som det hårde da. *d* i *dag*; i oldnord. *land*, land, lyder det som i *dagr* dag. Ligeledes udtales **dd** altid hårdt: *oddr* od, spids (forskelligt fra da. *dd* i *odde*).

p og **ð** er de til *t* og *d* svarende åndende lyd; **p** udtales som engelsk *th* i *thing* og skrives kun i ordenes begyndelse. I da. er denne lyd tabt, da det gamle *p* er blevet *t* undtagen i stedord og dertil svarende biord, som har fået *d*: *þing* ting, *þola* tåle; *þú* du, *þat*, det,

þar der. — **ð** lyder som det åndende da. *d* i fho. *med*, § 5. *råd*, engelsk *th* i *father* (*með* med, *ráð* råd, *faðir* fader, *orð* ord); det forekommer aldrig i ordenes begyndelse og kan ikke fordobles.

Anm. Nu bruges *d* i ordenes begyndelse, i fordobling og efter *l*, *m* og *n*, hvorimod *ð* står efter selvlyd samt efter *f*, *g* og *r*. I ældre tid brugtes *ð* (*p*) dog også i mange andre tilfælde for nyere *d* og *t* (sml. § 78).

3) **p** udtales som *f* i forbindelsen *pt*: *skapt*, *eptir* = da. skaft, efter. — **b** og **bb** lyder altid hårdt.

f i ordenes begyndelse samt i forbindelserne *fk*, *ft*, *fs* og (i sammensætninger) *ff* efter en selvlyd lyder som da. *f*: *faðir* fader; *rífka* forøge, *þýft* og *þýfska* tyveri, *haft* haft; *affall* forringelse. Inde i ordet foran *n*, *l* og *ð* udtales det som *b*: *nafn*, *tafl*, *lifði*, udtalt *nabn*, *tabl*, *lebðe* = da. navn, tavl, levede. I alle andre tilfælde lyder det som da. *v* i ordenes begyndelse: *líf*, *lifa*, *hafa*, *höfuð* = da. liv, leve, have, hoved.

4) **h** udtales også foran *n*, *l*, *r*, *j* og *v*: *hnakki*, *hlaupa*, *hringr*, *hjörtr*, *hvítr* = da. nakke, løbe, ring, hjort, hvid.

5) **z**, der i oldsproget i reglen var tegn for *ts*, udtales nu som *s*.

6) **r** er ikke som på da. gane- men tandlyd. — I enden af et ord efter en medlyd (undtagen *r*) udtales *r* som *ur* (o: *ør*), f. eks. *maðr* mand, udtalt *maðør* (men *stórr* stor, udt. *stór*).

7) **v** lyder nu som da. *v* i ordenes begyndelse, ikke som *w* i da. *skov*, hvilken lyd det havde i oldsproget.

8) Endnu må mærkes, at medlydsforbindelserne **ll** og **rl** udtales som *ddl* o: hårdt *d* og *l* (*falla*, *jarl*, udtalt *faddla*, *jaddl* = da. falde, jarl). Ligeledes udtales **rm** og efter tvelyd og aksentueret selvlyd **nn** som *ddn* (*barn*, *steinn*, udt. *baddn*,

§ 5. *stæjddn* = da. barn, stén). Dog beholder *nn* sin oprindelige udtale i ejestedordene *mínn*, *pínn*, *sínn*, hvor *i* tidlig er forkortet til *i*, og som del af kendeordet: *ínni* hf. åen, udt. *awnne*.

9) En dobbelt medlyd foran en anden medlyd lyder som en enkelt (*manns*, ef. af *maðr* mand, udtales som *mans*, ef. af *man* træ; *felldr*, fældet, som *feldr* kappe — ikke *fedldr* efter 8). Dog beholder dobbeltmedlyden sin udtale foran *r* og halvselvlydene *j*, *v* (*allr* al, nu udt. *addlør* efter 8). Foran intetkönnets *t* og foran fortidsendelsen i de svage udsagnsord skrives derfor i reglen enkelt medlyd (*alt* for *allt*, ik. af *allr* al; *felda*, *feldr* for *fellda*, *felldr*, fortid og fortids tillægssf. af *fella* fælde).

Anm. Når tre eller flere medlyd støder sammen i slutningen af en stavelse, udfalder ofte den mellemste eller en af de mellemste i udtalen (*Íslands*, *danskt*, *hests* udtales *Íslans*, *danst*, *hess*). Sjældnere udstødes den første (*fyrst* først, udt. *fyst*).

§ 6. § 6. Selvlydenes tidsmål. I modsætning til den gamle udtale kan nu enhver selvlyd være både kort og lang. Lange er selvlydene i betonedes stavelser, som ender på en selvlyd, en enkelt medlyd eller enkelte (ikke fordoblede) medlyd, af hvilke den anden er *r* (*kné*, *ek*, *høf-uð*, *vil*, *akr*, *akrar* = da. knæ, jeg, hoved, jeg vil, ager, agre); i alle andre tilfælde (foran dobbelte medlyd og medlydsforbindelser) er selvlydene korte (*egg*, *høfði*, *vilja*, *vildi* = da. egg ell. æg, hoved (hf.), ville, vilde). Hvor der i det følgende tales om lange og korte stavelser, menes derimod ved en lang stavelse en sådan, hvori der findes en af de oprindelig lange selvlyd (§ 2, beg.), en tvetyd (*ei*, *ey*, *au*) eller to medlyd efter selvlyden, hvorimod stavelser med oprindelig korte selvlyd og enkelt medlyd efter selvlyden kaldes korte.

§ 7. § 7. Stavelsernes betoning. Hovedtonen falder altid på første stavelse. Sammensatte ord

har hovedtonen på første, bitonen på sidste leds § 7. første stavelse.

§ 8. I stavelseadskillelsen regnes alle de § 8. medlyd, der følger efter en selvlyd, til den foregående stavelse (*høfð-ing-i*, *svar-að-i* = da. høvding, svarede). Sammensatte ord deles naturligvis efter sammensætningsleddene.

Lydovergange.

Selvlyd.

§ 9. Aflyd kaldes det selvlydsskifte, som især § 9. fremtræder i udsagnsordenes stærke böjningsmåde (sé nedenfor § 69 ff.), f. eks. *fara*, *fór*; *binda*, *batt*, *bundinn*; *bíta*, *beit*, *bitinn*; *bera*, *bar*, *bárum*, *borinn*.

§ 10. Omlyden, der spiller en meget vigtig rolle § 10. i oldnordisk, er den virkning, som selvlydene **i** og **u** eller halvselvlydene **j** og **v** øver på en foregående selvlyd, således at denne nærmer sig *i* (*j*) og *u* (*v*). Efter den virkende selvlyds beskaffenhed er den oldnordiske omlyd to slags, nemlig *u*-omlyd, fremkaldt af **u** og **v**, og *i*-omlyd, fremkaldt af **i** og **j**. Den første af disse er særlig nordisk, den anden findes også i de andre sprog i vor sprogklasse (tysk, engelsk).

§ 11. a) *u*-omlyden består deri, at et **u** eller **v**, § 11. der findes, eller i en tidligere sprogperiode fandtes i endelsen, forandrer et **a** i rodstavelsen til **ø**, f. eks. *dagr* dag, hf. flt. *døgum*; *félagi* fælle, staldbroder, hf. flt. *féløgum*; *gata* gade, nf. flt. *gøtur*; *søðull* sadel; *taka* tage, *tøkum* vi tager. Undertiden ses grunden til omlyden

§ 11. kun i enkelte former af ordet, ofte er den ganske bortfalden, medens virkningen er bleven, f. eks. *køttir* kat, gf. flt. *køttu*; *or* pil, ef. *orvar* (sml. eng. *arrow*); *söngur* sang, nf. flt. *söngvar*; *sök* sag, *skömm* skam (af **saku*, **skammu*); *land* land, nf. flt. *lönd* (af **landu*).

b) Hører **a** ikke til rodstavelsen, men til böjnings- eller afledningsendelsen, forandres det ved *u*-omlyd ikke til *o*, men til **u**, f. eks. *herað* herred, nf. flt. *heruð* (af **heraðu*), hf. flt. *heruðum*; *dómari* dommer, hf. flt. *dómurum*; *leita* lede, *leituðum* vi ledte. Dette *u* forandrer atter et *a* i rodstavelsen til **o**, f. eks. *annarr* anden, nf. huk. *önnur*; *kalla* kalde, *kölluðum* vi kaldte. (Nut. tillægssf. på *-andi* har i hf. flt. *-öndum*, § 41, a, 1.)

Anm. 1. I den ældste tid blev også **á** ved *u*-omlyd **o**, som dog senere i reglen atter fortrængtes af **á**; ellers faldt det sammen med **ó**, f. eks. i *nótt*, der holdt sig ved siden af *nátt* nat; ligeledes både *ambótt* og *ambátt* trælkvinde.

Anm. 2. Under påvirkning af et følgende **v** bliver **e** til **ø** (ikke *o*) og **i** til **y**: *sökkva* synke, af **sekkva* (**senkva*); *nökkverr* nogen = *nekkverr* (§ 60, a, 3); *syngva* (senere *syngja*) synge, af **singva*.

§ 12. § 12. **i**-omlyden er langt mangfoldigere end *u*-omlyden, idet langt flere selvlyd er modtagelige for den. Den består deri, at et **i** eller **j**, der findes, eller i en tidligere sprogperiode fandtes i endelsen, virker på en foregående selvlyd således, at

a	bliver	e ;	jo	}	bliver	y ;
á	—	æ ;	ju			
o	—	y (sj. ø , e);	ú		—	ý ;
ó	—	æ ;	jó	}	—	ý ;
u	—	y ;	jú			
			au		—	ey .

Eksempler: **a—e**: *tamr* tam — *temja* tæmme; *ben* (af **banju*) sår, ef. *benjar*; *fagr* smuk — *höjere* og *höjeste*

grad *fegri*, *fegrstr.* **á—æ**: *áss* as, gud — nf. flt. *æsir.* § 12.
o—y: *sonr* søn — nf. flt. *synir.* Undertiden omlydes
o til **ø** (**e**): *koma* komme — *kømr* (*kemr*) han kommer;
hnót nødd — nf. flt. *hnøtr* (*hnetr*). **ó—œ**: *bót* bod —
 nf. flt. *bætr* bøder, *bæta* at bøde; *stórr* stor — højere
 og højeste grad *stærri*, *stærstr.* **u—y**: *fullr* fuld —
fylla fylde; *ungr* ung — højere og højeste grad *yngr*,
yngrstr. **jo, ju—y**: *hjoggum* eller *hjuggum* vi huggede
 — forestill. fortid *hyggi* at han, de huggede. **ú—ý**: *mús*
 mus — nf. flt. *mýss*; *hús* hus — *hýsa* at huse. **jó,**
jú—ý: *skjóta* skyde — *skýtr* han skyder; *krjúpa* krybe
 — *krýpr* han kryber. **au—ey**: *lauss* løs — *leysa* løse;
hlaupa løbe — *hleypr* han løber.

Anm. 1. Som det ses af de her anførte eksempler, findes *i*-omlyden meget ofte, skönt det *i* eller *j*, der har fremkaldt den, ikke længer er til stede. På den anden side findes på oldnord. ofte et *i* i endelsen, som ingen omlyd fremkalder (*hani* hane, *stóli* hf. af *stóll* stol, *bundinn* bunden, ikke *heni*, *stæli*, *byndinn*); grunden hertil er, at dette *i* ikke er oprindeligt, men er trådt i steden for et ældre **e**. Dog gives der også enkelte tilfælde, hvor et oprindeligt *i* ikke virker omlyd (*staðr*, sted, har i nf. flt. *staðir*, ikke *steðir*).

Anm. 2. Undertiden kan **k** og **g**, efterfulgt af et ikke oprindeligt *i*, forandre et foregående **a** til **e**: *taka* tage, fort. tillægsf. *tekinn* (da. *tagen*), *draga* drage, fort. tillægsf. *dreginn* (da. *dragen*).

§ 13. Når **a** skulde modtage både *u*- og *i*-omlyd (o: når § 13. derefter følger, eller i en tidligere sprogperiode fulgte **vi** eller **vj**), bliver det **ø** (ikke *o*), f. eks. *sökkva* sænke, af **sakkvja* (**sankvja*); *hoggva* (af **haggva*) hugge, nutid *höggr* (af **haggvir*) han hugger.

§ 14. Brydning kaldes overgangen af et opr. § 14. **e** (**i**) til **ja** (ved *u*-omlyd **jø**). Denne overgang indtræder regelmæssig foran *r* og *l* med efterfølgende medlyd: *bjarga* bjerge (sml. ty. *bergen*), *fjorðr* fjord, ef. *fjarðar* (sml. eng. *firth*); *gjalda* betale (sml. ty. *gelten*), *skjöldr* skjold, ef. *skjaldar* (sml. ty. *schild*). Sjældnere

§ 14. indtræder brydning i andre tilfælde: *gjof* gave, ef. *gjafar* (men *gefa* give). Undertiden står en form med brydning ved siden af en anden uden brydning: *bjarg* og *berg* bjærg. — Brydning forekommer aldrig efter *v* (*verða* blive, *svella* svulme, sml. ty. *werden*, *schwellen*), og heller ikke i de tilfælde, hvor *i*-omlyden ellers indtræder (*fjörðr*, *skjöldr*, hf. *firði*, *skildi*, nf. flt. *firðir*, *skildir*; *bjarga*, *gjalda*, nut. *berg*, *geld*).

§ 15. Selvlydsforlængelse. a) Selvlydene forlænges til erstatning for bortkastede medlyd: *gás* gås (sml. tysk *gans*); *lá* jeg lå (for **lag* af *liggja*), *þá* jeg fik (for **þag* af *þiggja*), *brá* jeg svingede (for **bragð* af *bregða*); *í* fho. *i* (sml. græsk *ἐν*, tysk og lat. *in*). I slutningen af énstavelsesord forlænges selvlydene altid, selv om ingen medlyd er bortkastet derefter: *sá* påpeg. stedo. »den«.

b) Ligeledes forlænges selvlyden foran **tt**, når dette er opstået ved sammensmæltning af *ht* (sml. § 18, a): *átta* otte, *nátt* el. *nótt* nat, *réttr* ret, lige, *dóttir* datter (sml. tysk *acht*, *nacht*, *recht*, *tochter*).

c) Foran *lk*, *lg*, *lp*, *lf* og *lm* er **a**, **o** og **u** temmelig tidlig gået over til **á**, **ó** og **ú** (*fólk* folk, *hjálpa* hjælpe, *úlfr* ulv, *hjálmr* hjælm o. s. v.). Ligeledes *háls*, hals, og *skáld* skjald. Dog får vi ved *i*-omlyd **e** og **y** som af *a*, *o* og *u* (*kálfr* kalv — *kelfa* kælve, *tólf* tolv — *tylft* tylt). Derimod forandrer et følgende **u** ikke **á** til **o** (*hjálmr* hjælm — hf. flt. *hjálmmum*, ikke *hjólmmum*).

§ 16. § 16. Selvlydsudstødelse. Vi har under *u*- og *i*-omlyden anført flere eksempler, hvor det *u* eller *i*, som fremkaldte omlyden, senere er bortfaldet. Her mærkes desuden følgende tilfælde, hvor selvlyd bortkastes:

a) I afledningsendelser især på **l**, **n**, **r** og **g** med en foregående selvlyd udstødes denne i alm. foran

böjningsendelser, der begynder med selvlyd, f. eks. § 16. *gamall* gammel, nf. flt. hak. *gamlir*; *aptann* aften, hf. *aptni*; *jötunn* jätte, nf. flt. *jötnar*; *hamarr* hammer, klippe, hf. *hamri*; *auðigr* rig, nf. flt. hak. *auðgir*. Ligeså *höfuð* hoved, hf. *höfði*.

b) Efter lange selvlyd bortfalder ofte en kort, navnlig **a** efter **á**; **u** efter **á**, **ó** og **ú**; **i** efter **é**, f. eks. *blár* blå, gf. ent. hak. *blán* (af ældre *bláan*), hf. ent. hak. *blám* (af *bláum*); *kló* klo, hf. flt. *klóm* (af *klóum*); *bú* bo, hf. flt. *búm* (eller *búum*); *sénn* sét (af *séinn*), *lé* en *lé* (af *léi*).

§ 17. **éa** og **éu** bliver til **já**, undtagen når **v** § 17. går foran (sml. § 14, slut.): *fé* fæ, gods, ef. *fjár* (af ældre *féar*), hf. flt. *fjám* (af *féum*); *sjá* sé (af *séa*), nut. flt. *sjám* vi sér (af *séum*). Derimod *vé* helligdom, hf. og ef. flt. *véum*, *véa*.

Medlyd.

§ 18. Medlydssammensmæltning (assimilation). § 18.

a) En foregående medlyd sammensmælder med den efterfølgende:

1. **ðt** bliver i en betonet stavelse efter selvlyd **tt**: *bráðr* hastig, ik. *brátt* (for **bráðt*); *gláðr* glad, ik. *glatt*; efter medlyd og i slutningen af flerstavellesord **t**: *segja* sige, fort. tillægsf. ik. *sagt* (for **sagðt*); *kalla* kalde, fort. tillægsf. ik. *kallat* (for **kallaðt*).

ddt efter selvlyd bliver **tt**: *ræða* tale, fort. tillægsf. ik. *rætt* (for **ræddt*); **dt** efter medlyd bliver **t**: *blindr* blind, ik. *blint* (for **blindt*).

2. **nt**, **mnt** bliver undertiden til **tt** i en betonet stavelse: *vøttr* = da. vante; *hitt* hint (for **hint*); *mítt*,

§ 18. *þítt, sítt; sannr* sand, ik. *satt* (for **sannt*). I endestavelsen *int* bliver **nt** til **t**: *gefinn* givet, ik. *gefit* (for **gefint*); ligeledes (*hit*) (ikke (*h*)*int*) som kendeord.

3. **nk** bliver **kk**: *drekka* drikke (sml. tysk *trinken*); *ekkjja, bekkur* = da. enke, bænk. (Dog *hønk* hank).

b) En efterfølgende medlyd sammensmelter med den foregående:

nr og **lr** bliver efter lange selvlyd, i afledningsendelser og undertiden ellers til **nn** og **ll**: *steinn* sten (for **steinr*), *vænn* væn, smuk, ef. flt. *vænna* (for **vænr, *vænra*); *stóll* stol (for **stólr*), *heill* hél, lykkelig, ef. flt. *heilla* (for **heilr, *heilra*); *aptann* aften (for **aptanr*), *lykill* nøgle (for **lykilr*). Ligeså *hann* han; *vill* han vil. Derimod *sonr* søn, *dalr* dal o. s. v. med kort selvlyd.

sr bliver til **ss** i slutningen af et ord og ofte inde i ordet: *íss* is (for **ísr*); *less* han læser (for **lesr*); *lauss* løs (for **lausr*), ef. flt. *laussa* eller (yngre) *lausra*.

§ 19. § 19. Af andre medlydsovergange mærkes:

1. Efter **t** og **s** bliver **g** til **k**: *hvatki* hvad som helst (for **hvatgr*); *engi* ingen, ef. *enskis* (for **ensgis*). **k** beholdes i alm. også, når *t* og *s* udelades: *hvárki* hverken = *hvártki*; *enkis* = *enskis*.

2. **nnr** bliver undertiden **ðr**: *maðr* mand (for det meget sjældne *mannr*); *annarr* anden, nf. flt. hak. *aðrir* (for **annrir*).

§ 20. § 20. Medlydsfordobling. Ingen medlyd kan fordobles efter en anden medlyd, f. eks. *hrista* ryste, fort. tillægsf. hak. *hristr* (for **hrist-tr*); *senda* sende, fort. *senda* (for **send-da*); *fingr* finger, *vetr* vinter (for **fingr-r, *vetr-r*); *háls* hals, ef. *háls* (for **háls-s*). En medlyd kan altså heller ikke stå tre eller flere gange

efter hinanden, f. eks. *hitta* hitte, finde, fort. tillægsf. § 20. hak. *hittr*, huk. *hitt*, ik. *hitt* (for **hitt-tr*, **hitt-t*, **hitt-tt*); *kurr* mumlen (for **kurr-r*); *sess* sæde, ef. *sess* (for **sess-s*).

Anm. **t** som ende-medlyd fordobles ofte efter en lang selvlyd: *grár* grå, *nýr* ny, ik. *grátt*, *nýtt*; *bjó* jeg bode, *bjótt* du bode; *pótt* endskönt (for *pót* af *pó at*).

§ 21. Medlydsudstødelse. Flere tilfælde, hvor § 21. halvselvlydene *v* og *j* er udfaldne under böjningen, men har efterladt minder i omlyden, er allerede anførte § 11—13. Andre eksempler på medlydsudstødelse findes i § 15 og § 20. Her mærkes desuden:

a) **r** bortfalder 1) i 2. og 3. pers. ent. foran middelartsendelsen *sk*: *snýsk* du, han vender sig, af *snúa* (for **snýr-sk*); 2) i enden af ord efter *ss*, samt efter enkelt *s*, *l* og *n* med foregående medlyd: *sess* sæde (for **sessr*), *hvass* hvas (for **hvassr*); *háls* hals (for **hálsr*), *lax* laks (for **laxr*), *vex* han vokser (for **vexr*); *fugl* fugl (for **fuglr*); *hrafn* ravn (for **hrafnr*). (At det også udelades efter *r* med foregående medlyd følger af § 20: *akr* ager, for **akrr*.) Derimod beholdes *r* efter *ll* og *nn*: *hallr* sten, *allr* al, *fellr* han falder, *munnr* mund.

b) **g** bortfalder i enden af de stærke fortidsformer, idet *ag* og *óg* bliver *á* (sml. § 15, a) og *ó*, *aug* og *eig* *ó* og *é*. I de sidstnævnte tilfælde findes dog ved siden af de ældre former på *ó* og *é* tidlig de tilsyneladende mere regelmæssige, men senere ved analogi dannede former på *aug* og *eig* (sé § 71—74).

c) **v** bortfalder i enden af et ord, imellem to medlyd og i alm. foran *o*, *ó*, *u*, *y* og *æ*: *søngr* sang, gf. *søng* (for **søngvr*, **søngv*; men hf. *søngvi*), hf. flt. *søngum*; *vølv* spåkvinde, ef. *vølu*; *verða* vorde, fort.

§ 21. *varð*, flt. *urðu*, forest. m. *yrða*, fort. tf. *orðinn*; *raða* vade, fort. *óð*, forest. m. *æða*.

d) **j** bortfalder foran *i*: *temja* tømme, nut. *temið* i tømmer (for **temjið*); *vili* vilje (for **vilji*). Inde i ordet bortfalder *j* ligeledes foran *a* og *u*, når rodstavelsen er lang, men beholdes, når den er kort; i slutningen af ordet bortkastes det omvendt, når rodstavelsen er kort, men beholdes som **i**, når den er lang: *dæma* dømme, *dæmi* jeg dømmer, *dæmum* vi dømmer, men *temja* tømme, *tem* jeg tømmer, *temjum* vi tømmer. Ord med lang rodstavelse, der ender på *g* og *k*, beholder dog *j* foran *a* og *u* (*vígja* indviø), og de ord, hvis rod ender på lang selvlyd, behandles som ord med kort rodstavelse (*dýja* ryste).

§ 22. § 22. Sammentrækning. **v** og en følgende selvlyd sammentrækkes ofte til en enkelt selvlyd: **va** til **o**, **ve** til **o** eller **u** og **vá** til **ó**: *koma* komme (for **kvema*), fort. ent. *kvam* ell. *kom*, flt. *kvánum* ell. *kómum*; *dögurðr* = *dagverðr* davre. Ligeledes kan **vi** blive til **y** og **ví** til **ý**: *kyrr* rolig = *kvirr*; *sýkva* svige = *svíkva*.

II. Bøjningslære.

Navneordene.

§ 23. De oldnordiske navneord lader sig henhøre § 23. til to bøjningsmåder, den stærke og den svage. I den stærke ender ejeform ental altid på en medlyd, i den svage ender hele entallet på en selvlyd.

A. Den stærke bøjningsmåde

omfatter tre klasser, af hvilke den første indeholder ord af alle tre kön, den anden hankönsord, den tredje ord af hankön og hunkön.

Første klasse.

§ 24. a) Hankön og intetkön ender i ef. ent. på § 24. **-s**, i hf. på **-i**, hunkön i ef. på **-ar**, i hf. på **-u** (eller mangler endelse); flt. hak. nf. og gf. på **-ar**, **-a**, huk. på **-ar** (senere ofte **-ir**), ik. mangler endelse. Som bøjningsmønstre opstiller vi hak. *úlfr* ulv, huk. *laug* bad (*löv* i løver-dag), ik. *orð* ord:

	hankön	hunkön	intetkön
Ent. nf.	<i>úlfr</i>	<i>laug</i>	<i>orð</i>
gf.	<i>úlf</i>	<i>laug</i>	<i>orð</i>
hf.	<i>úlf</i>	<i>laugu, laug</i>	<i>orði</i>
ef.	<i>úlfs</i>	<i>laugar</i>	<i>orðs</i>

2*

§ 24.	hankön	hunkön	intetkön
	Flt. nf. úlfar	laugar	orð
	gf. úlfa	laugar	orð
	hf. úlfum	laugum	orðum
	ef. úlfa	lauga	orða

b) Ord med **a** i stammen forandrer dette ved *u*-omlyd til **ø** (§ 11, a); denne indtræder overalt i hf. flt., desuden i nf., gf. og hf. ent. huk. og i nf. og gf. flt. ik. Som eksempler kan tjæne for hak. *armr* arm, for huk. *vøk* våge, for ik. *land* land:

	hankön	hunkön	intetkön
Ent. nf.	<i>armr</i>	<i>vøk</i>	<i>land</i>
gf.	<i>arm</i>	<i>vøk</i>	<i>land</i>
hf.	<i>armi</i>	<i>vøku, vøk</i>	<i>landi</i>
ef.	<i>arms</i>	<i>vakar</i>	<i>lands</i>
Flt. nf.	<i>armar</i>	<i>vakar, vakir</i>	<i>lond</i>
gf.	<i>arma</i>	<i>vakar, vakir</i>	<i>lond</i>
hf.	<i>ormum</i>	<i>vøkum</i>	<i>londum</i>
ef.	<i>arma</i>	<i>vaka</i>	<i>landa</i>

§ 25. § 25. a) Ligesom huk.-ordene ofte (flere altid) mangler endelse i hf. ent., således kan også **-i** bortfalde i hf. ent. hak. (*eldi* og *eld* af *eldr* ild, *Þór* af *Þórr* Tor, og i det hele oftere i ord med lang rod-selvlyd, således regelmæssig i ordene på *-leikr*). Meget sjældnen bortkaster hak -ordene på *-ingr*, *-ungr*, oftere huk.-ordene på *-ing*, *-ung* endelsen i hf. — *dagr*, dag, hedder i hf. ent. *degi*, men böjes for øvrigt som *armr*.

b) Flerstavelses egennavne af huk. ender på **-u** ikke blot i hf., men også i gf., f. eks. *Ingibjörg*, *Guðrún*, gf. og hf. *Ingibjörgu*, *Guðrúnu*, ef. *Ingibjargar*, *Guðrúnar*. — Egennavne af én stavelse mangler derimod i reglen endelsen både i gf. og hf. (nf., gf. og hf. *Hlíf*, *Hlökk*, ef. *Hlífur*, *Hlökkur*).

§ 26. § 26. Efter de her opstillede mønstre böjes de fleste hak.- og ik.-ord. En del hankönsord har der-

imod i ef. ent. **-ar**, i alm. ingen endelse i hf., og i § 26. nf. og gf. flt. **-ir**, **-i**. Ligeledes har største delen af de oldnord. hunkönsord i nf. og gf. flt. kun endelsen **-ir** (og i alm. ingen endelse i hf. ent.). Bøjningsmønstre er for hak. *burðr* fødsel, *byrd*, *staðr* sted; for huk *sótt* sot, sygdom, *önd* ånde, sjæl:

	hankön		hunkön	
Ent. nf.	<i>burðr</i>	<i>staðr</i>	<i>sótt</i>	<i>önd</i>
gf.	<i>burð</i>	<i>stað</i>	<i>sótt</i>	<i>önd</i>
hf.	<i>burð(i)</i>	<i>stað</i>	<i>sótt</i>	<i>öndu</i> , <i>önd</i>
ef.	<i>burðar</i>	<i>staðar</i>	<i>sóttar</i>	<i>andar</i>
Flt. nf.	<i>burðir</i>	<i>staðir</i>	<i>sóttir</i>	<i>andir</i>
gf.	<i>burði</i>	<i>staði</i>	<i>sóttir</i>	<i>andir</i>
hf.	<i>burðum</i>	<i>stöðum</i>	<i>sóttum</i>	<i>öndum</i>
ef.	<i>burða</i>	<i>staða</i>	<i>sóttar</i>	<i>anda</i>

§ 27. Nogle hak.-ord vakler mellem § 24 og § 27. 26, idet de i ef. har **-s**, men i flt. i alm. **-ir**, **-i**: *hamr* ham, ef. *hams*, flt. nf. *hamir*, gf. *hami*; *dalr* dal, ef. *dals*, flt. nf. *dalir* (sj. *dalar*), gf. *dali* (sj. *dala*). — Andre har i ef. i alm. **-ar**, men i flt. **-ar**, **-a**: *skógr* skov, ef. *skógar* (sj. *skógs*), flt. nf. *skógar*, gf. *skóga*.

§ 28. Efter de foran anførte lydregler indtræder visse forandringer i bøjningen, navnlig:

a) Hak.-ord på enkelt **-l** og **-n**, samt på **-r** og **-s** med foregående medlyd bortkaster **r** i nf. ent., som altså bliver lig med gf.; de på **-s** bortkaster ligeledes **s** i ef. ent., der således bliver lig med nf. og gf., f. eks. nf. og gf. *karl* mand, *hrafn* ravn, *akr* ager, *háls* hals, ef. *karls*, *hrafns*, *akrs*, *háls*, flt. nf. *karlar*, *hrafnar*, *akrar*, *hálsar*. (Derimod nf. *hall-r*, *munnn-r*; men *kurr*, *sess* efter § 20 og § 21, a, 2.)

Anm. Sjælden bortkaster andre ord **r** i nf.: *vinr* ell. *vin* ven; *Hákon* og enkelte andre navne, f. eks. *Auðunn* (af *Auðunr, § 18, b) eller *Auðun*. — Altid *guð* gud (opr. intk.), *biskup* (ældre *byskop*) biskop.

b) Hak.-ord af én stavelse på **-l**, **-n** og **-s** med foregående lang selvlyd sammensmelter nævneformens **r** med det fore-

§ 28. gående **l**, **n**, **s** til **ll**, **nn**, **ss**, f. eks. *stóll* stol, *steinn* sten, *íss* is, gf. *stól*, *stein*, *ís*, ef. *stóls*, *steins*, *íss*.

c) Hak.-ord af to stavelser, der dannes ved afledningsendelser på **l**, **n** og **r** med foregående selvlyd, ender i nf. ent. på **-ll**, **-nn**, **-rr** og udstøder den foregående selvlyd foran de böjningsendelser, der begynder med selvlyd (hf. ent. og hele ft.), f. eks. *dróttinn* drot, herre, gf. *dróttin*, hf. *dróttni*, ft. nf. *dróttnar* o. s. v.; *hamarr* hammer, klippe, hf. *hamri* o. s. v. — Samme regel følger enkelte intk.-ord: *gaman* gammen, spøg, hf. *gamni*; *sumar* sommer, hf. *sumri*; *höfuð* hoved, hf. *höfði* (om *megin* og *regin* sé anm.).

Anm. Ordet *ketill* kedel (også egennavn) har ikke omlyd i de sammentrukne former (ent. nf. *ketill*, gf. *ketil*, hf. *katli*, ef. *ketils*; ft. nf. *katlar*, gf. *katla*, hf. *køtlum*, ef. *katla*). I egenavne sammentrækkes *-ketill* til *-kell*; men hf. hedder *-katli* (*Þorkell*, ef. *Þorkels*, hf. *Þorkatli*). Af navnet *Egill* og ordet *lykill*, nøgle, findes både omlydte og uomlydte former (hf. *Agli* og *Egli*; hf. *lukli* og *lykli*, ft. nf. *luklar* og *lyklar*). Heller ikke i de sammentrukne former af intk.-ordene *megin*, styrke, og *regin* ft., guderne, findes omlyd (hf. *magni*; hf. *røgnum*, ef. *ragna*). — Mange egenavne udstøder ikke selvlyden (*Gunnarr*, *Auðun(n)*, hf. *Gunnari*, *Auðuni*).

d) Ord på lang selvlyd bortkaster en følgende kort efter § 16, b, f. eks. huk. *á*, *å*, flod (nf. gf. hf. *á*, ef. *ár*, ft. nf. gf. *ár*, hf. *ám*, ef. *á*).

Anm. Hak. **skór**, sko, har i ft. nf. *skúar*, gf. *skúa*, hf. *skóm*, ef. *skúa*. — Intk. **kné**, knæ, og **tré**, træ, hedder i ft. nf. og gf. *kné*, *tré*, hf. *knjám*, *trjám*, ef. *knjá*, *trjá* efter § 17. Intk. **fé**, fæ, gods, har i ef. *-ar* (*fjár* af *féar*), men böjes i øvrigt på samme måde.

§ 29. 29. Ord, hvis stamme ender på **v**, bortkaster dette efter § 21, c, f. eks. hak. *søngr* sang, gf. *søng*, hf. *søngvi*, ef. *søngs*, ft. nf. *søngvar*, gf. *søngva*, hf. *søngum*, ef. *søngva*; huk. *ør* pil, hf. *øru*, ef. *ørvar* o. s. v.; ik. *øl* øl, hf. *ølvi* o. s. v.

Anm. Således (men med *-ar* i ef.; sml. § 27) böjes også hak.-ordene **snær**, sné, og **sær**, sø, hav, der har tredobbelte former: *snær*, *snjár*, *snjór*; *sær*, *sjár*, *sjór* (ef. ent. og nf. fit. *sævar*, *sjávar*, *sjóvar* o. s. v.).

§ 30. I flere ord af alle tre kön ender stammen § 30. på **j**, der dog ofte bortfalder under böjningen eller går over til **i**. Ordene af hvert kön falder i to klasser, der böjes forskellig, eftersom rodstavelsen er lang eller kort; dog behandles i hak. de fleste ord på *g* og *h* med lang rodstavelse som ordene med kort rodstavelse (sml. § 21, d). Som böjningsmønstre opstiller vi for hak. *hirðir* hyrde, *beðr* dyne, sæng; for huk. *heiðr* hede, *ben* sår; for ik. *klæði* klæde, *kyn* slægt:

		hankön		hunkön		intetkön	
		I.	II.	I.	II.	I.	II.
Ent. nf.	<i>hirðir</i>	<i>beðr</i>		<i>heiðr</i>	<i>ben</i>	<i>klæði</i>	<i>kyn</i>
	gf. <i>hirði</i>	<i>beð</i>		<i>heiði</i>	<i>ben</i>	<i>klæði</i>	<i>kyn</i>
	hf. <i>hirði</i>	<i>beð</i>		<i>heiði</i>	<i>ben</i>	<i>klæði</i>	<i>kyni</i>
	ef. <i>hirðis</i>	{ <i>beðs</i> <i>beðjar</i>		<i>heiðar</i>	<i>benjar</i>	<i>klæðis</i>	<i>kyns</i>
Flt. nf.	<i>hirðar</i>	<i>beðir</i>		<i>heiðar</i>	<i>benjar</i>	<i>klæði</i>	<i>kyn</i>
	gf. <i>hirða</i>	<i>beði</i>		<i>heiðar</i>	<i>benjar</i>	<i>klæði</i>	<i>kyn</i>
	hf. <i>hirðum</i>	<i>beðjum</i>		<i>heiðum</i>	<i>benjum</i>	<i>klæðum</i>	<i>kynjum</i>
	ef. <i>hirða</i>	<i>beðja</i>		<i>heiða</i>	<i>benja</i>	<i>klæða</i>	<i>kynja</i>

Med hensyn til de enkelte kön er følgende at mærke:

a) **Hankön.** 1. Som **hirðir** böjes de oldnord. hak.-ord på *-ir*, hvoraf dog ikke mange er almindelige i prosa, f. eks. *hellir* klippehule, *hersir* herse, *læknir* læge, *mænir* mønning, *víðir* vidjetræ, *pyrnir* tornebusk, og flere egennavne (*Mjöllnir* Tors hammer, *Grettir*, *Skírnir*, *Sverrir*).

Anm. *eyrir*, en øre, har i flt. uden omlyd *aurar*, *aura*, *aurum*. — *endir*, ende, danner formerne udenfor nf. ent. af *endi*.

2. Som **beðr** går en hel del hak.-ord, f. eks. *byrr* bør, gunstig vind, *dynr* døn, *glymr* brag, *herr* hær (forekommer ikke i nf. og gf. flt.); *bær* eller *býr* by, gård, *gnýr* gny, og desuden mange på *g* og *k* med lang rodstavelse: *bekkr* 1) bæk, 2) bæ, *belgr* bælg, *drengr* ung mand, *drykkir* drik, *eykr* øg, *leggr* ben-pibe, *lækr* bæ, *mergr* marv, *serkr* særk (*berserkr* bersærk o: mand i bjørnehud), *strengr* stræng, *veggr* væg, *vængr* vinge.

§ 30. Nogle af disse ord har i ef. både **-s** og **-jar**, andre kun en af delene. Hf. ent. ender meget sjælden på **-i**.

Anm. **niðr**, slægtning, har i nf. og gf. flt. *niðjar*, *niðja*, men böjes ellers som *beðr*.

b) Hunkön. 1. Som **heiðr** böjes f. eks. *byrðr* byrde, *ermr* ærme, *eyrr* flad, sandig strandbred, *festr* bånd, *herðr* (mest flt. *herðar*) skulder, *merr* hoppe, *veiðr* jagt, fangst, *øx* økse (for **øxr*), samt mange egennavne af huk. på **-r**, **-unn**, **-dís** (*Gerðr*, *Íðunn*, *Pórdís*, uagtet *dís*, gudinde, böjes som *sótt* § 26). — *gýgr*, jættekvinde, og *ylgr*, ulvinde, beholder **j** foran **a** og **u** (ef. *gýgjar*).

Anm. Nogle af disse ord kan i nf. ent. tidlig have **-i** for **-r**: *heiði* = *heiðr* o. s. v., *Mæri* (for ældre *Mærr*). Nf. ender altid på **-i** i *gørsimi* kostbarhed. — **brúðr**, brud, kvinde, og **vætt**, vætte, væsen, böjes som *heiðr*, men har i nf. og gf. flt. *brúðir*, *vættir* (som *sótt* § 26).

2. Som **ben** går f. eks. *hel* døden, de dødes rige, *minjar* flt. erindringstegn, *nyt* nytte, *skyn* indsigt, *syn* nægtelse (*naudsyn* nødvendighed); *ey* ø, *pý* trælkvinde, *egg* egg, *eng* eng, samt flere egennavne (*Frigg*, *Hel*, *Sif*; *Sigyn* og andre). Hf. ent. ender undertiden på **-ju** (*eyju* ell. *ey* o. s. v.).

Anm. **mær**, mø, böjes udenfor nf. som *ben* (gf. *mey*, hf. *meyju*, sjældnere *mey*, ef. *meyjar* o. s. v.).

c) Intetkön. 1. Som **klæði** böjes alle intk.-ord på **-i**. f. eks. *dæmi* påstand, eksempel, *enni* pande, *erfiði* arbejde, *kvæði* kvæde, digt o. s. v. — Ordene på **g** og **k** beholder **j** foran **u** og **a** (i hf. og ef. flt.), f. eks. *ríki* rige, hf. *ríkjum*, ef. *ríkja*.

2. Som **kyn** går f. eks. *ber* bær, *fen* morads, *flet*, bænk, *fyl* føl, *men* halssmykke, *nef* næse, *næb*, *nes* næs, *net* næt, *rif* ribben, *sel* sæterhytte, *stef* omkvæd, *veð* pant; *ný* nymåne, *ský* sky, *egg* æg, *skegg* skæg.

Anm. *pili*, bræddevæg, har uregelmæssig **-i** som *klæði*, men böjes ellers som *kyn* (hf. og ef. flt. *piljum*, *pilja*).

Anden klasse.

§ 31. § 31. Efter denne går kun en del hak.-ord, som i ef. ent. ender på **-ar**, i flt. nf. på **-ir**, gf. på **-u**.

Hvor selvlyden er modtagelig derfor, indtræder *u*-om- § 31. lyd i nf. og gf. ent., samt i gf. og hf. flt., og *i*-omlyd i hf. ent. og nf. flt. Også brydning findes i flere af disse ord. Som böjningsmønstre tjæner *viðr* ved, skov, *vøllr* mark, slette, *fjörðr* fjord:

Ent.	nf.	<i>viðr</i>	<i>vøllr</i>	<i>fjörðr</i>
	gf.	<i>við</i>	<i>vøll</i>	<i>fjörð</i>
	hf.	<i>viði</i>	<i>velli</i>	<i>firði</i>
	ef.	<i>viðar</i>	<i>vallar</i>	<i>fjarðar</i>
Flt.	nf.	<i>viðir</i>	<i>vellir</i>	<i>firðir</i>
	gf.	<i>viðu</i>	<i>vøllu</i>	<i>fjörðu</i>
	hf.	<i>viðum</i>	<i>vøllum</i>	<i>fjörðum</i>
	ef.	<i>viða</i>	<i>valla</i>	<i>fjarða</i>

a) Som **viðr** går de ord, der ingen omlyd kan modtage, f. eks. *kviðr* kendelse, *kvistr* kvist, *liðr* led, *limr* lem, *litr* lød, *farve*, *siðr* sædvane, *tigr* ell. *tugr* antal af ti (*litr* og *siðr* hedder i hf. *lit* og *sið*). Kun i ent. bruges *friðr* fred, *kviðr* mave, *verðr* måltid (*dagverðr* ell. *ðögurðr* davre, *náttverðr* ell. *nótturðr* nadver).

b) Som **vøllr** går: 1. ordene med **a** i stammen, der både får *u*- og *i*-omlyd, f. eks. *børkr* bark, *gøltr* galt, *høttr* hat, *knørr* handelsskib (ef. *knarrar*), *køttr* kat, *løgr* væske, *spølr* tremme, *vøndr* vånd, *vøxtr*, vækst, *ørn* örn.

2. Ord med **á** i stammen er kun modtagelige for *i*-omlyd (*dráttir* dræt, gf. *drátt*, hf. *drætti*, ef. *dráttar*; flt. nf. *drættir*, gf. *dráttu*, hf. *dráttum*, ef. *drátta*). Således f. eks. *árr* sendebud, *áss* hedensk gud, *spánn* spån, og ordene på *-áttir*: *húttir* måde, *máttir* magt o. s. v. (kun *váttir*, vidne, böjes som *úlfr*). (I det ældste sprog blev *á* ved *u*-omlyd *ó*, § 11, anm. 1.)

3. Ordet **son(r)** ell. **sun(r)**, *sön*, böjes således: ent. nf. *son(r)*, gf. *son*, hf. *syni*, ef. *sonar*; flt. nf. *synir*, gf. *sonu*, hf. *sonum*, ef. *sona*. I nf. ent. findes *r* tidlig bortkastet (sml. § 28, a, anm.).

c) I **fjörðr** er den oprindelige selvlyd kun bevaret foran endelser med **i**, ellers er den brudt til **ja**, der ved omlyd bliver **jø**. Således böjes *björn* björn, *hjørtr* hjort, *kjølr* køl, *mjøðr* mjød, *skjøldr* skjold, *Njøðr*.

Tredje klasse.

§ 32. § 32. Efter denne klasse går de 5 hak.-ord **maðr** mand, **nagl** negl, **fingr** fingr, **vetr** vinter, **fótr** fod, og en stor del huk.-ord. Det ejendommelige for dem alle er, at de danner nf. og gf. flt. på **-r** med *i*-omlyd, når selvlyden er modtagelig derfor. De danske flertalsformer med stødtone (*fod* — *fødder*; *rod* — *rødder* o. s. v.) svarer til denne böjning.

§ 33. § 33. Hankön. De enkelte ord böjes således:

Ent.	nf.	maðr	nagl	fingr	vetr	fótr
	gf.	mann	nagl	fingr	vetr	fot
	hf.	manni	nagli	fingr	vetri	fœti
	ef.	manns	nagls	fingrar	vetrar	fótar
Flt.	nf.	menn	negl	fingr	vetr	fœtr
	gf.					
	hf.	mönnum	nöglum	fingrum	vetrum	fótum
	ef.	manna	nagla	fingra	vetra	fóta

I nf. ent. samt nf. og gf. flt. af ordene *nagl*, *fingr*, *vetr* er *r* bortkastet (§ 20 og § 21, a, 2); også *menn* fortrængte tidlig det ældre *mennr* (eller *meðr* ligesom *maðr*, § 19, 2).

Anm. Ordet *mánaðr*, måned, hedder i ef. ent. *mánaðar*, i nf. og gf. flt. *mánaðr* ell. *mánaðir*, *-i*.

§ 34. § 34. Hunkönnet er langt talrigere repræsenteret i denne klasse. Entallet böjes i reglen som de i §§ 24 og 26 omtalte ord; dog kan flere ord, navnlig på **g** og **k**, i ef. ent. have **-r** og *i*-omlyd ligesom i nf. og gf. flt. Böjningsmønstre er *geit* ged, *önd* and, *rót* rod, *mús* mús:

Ent.	nf.	geit	önd	rót	mús
	gf.				
	hf.	geit	önd	rót	mús
	ef.	geitar	andar	rótar	músar

Flt.	nf.	}	geitr	}	endr	}	rætr	}	mýss	§ 34.
	gf.									
	hf.	geitum	öndum	rótum	músum					
	ef.	geita	anda	róta	músa					

a) Som **geit** böjes de ord, der ingen omlyd kan modtage, f. eks. *eik* ég, *grind* gitter, *kinn* kind, *kverk* strube, *mjólk* mælk, *rist* vrist, *sæ(i)ng* sæng, *vík* vig. — *kverk*, *mjólk*, *vík* har i ef. *kverkr*, *mjólkr*, *víkr*; andre både former på *-r* og på *-ar*.

b) Som **önd** böjes ordene med **a** i stammen, f. eks. *mörk* 1) skov (ef. *markar* og *merkr*), 2) mark i penge eller vægt (ef. *merkr*), *rönd* rand, *söng* plade, *strönd* strand, *stöng* stang, *töng* tang, *tönn* tand. — Flere af disse ord kan i hf. have endelsen *-u* (*ströndu* og *strönd*) og i flt. *-ir* ved siden af *-r* (*strandir* og *strendr*). — **hönd**, hånd, hedder i hf. *hendi*, men böjes ellers som *önd*.

c) Som **rót** böjes: 1. ordene med **ó** i stammen, f. eks. *bók* bøg, bog, *bót* bod, *brók* brog, bukser (mest i flt. *brækr*), *glóð* glød; *kló* klo (flt. *klær*, hf. *klóm*, ef. *klóa*).

2. med **á** i stammen, f. eks. *gás* gås (flt. *gæss*); *tá* tå (ef. *tár*, flt. *tær*, hf. *tám*, ef. *tá*). — Ordet **nátt** ell. **nótt** (§ 11, anm. 1), nat, böjes således:

Ent.	nf.	}	nátt, nótt	Flt.	nf.	}	nætr
	gf.				gf.		
	hf.		nátt, nótt		hf.		náttum, nóttum
	ef.		nætr, náttar		ef.		nátta

3. med **ú** i stammen (som *mús*): *brún* öjenbryn (flt. *brýnn*), *lús* lus (flt. *lýss*).

4. med **ö** og **u** i stammen: *hnot* nødd (flt. *hnötr* ell. *hnetr*), *stoð* støtte, stolpe (flt. *stöðr*, *steðr*); *dyr(r)* dör (kun i flt., hf. *durum*, ef. *dura*).

§ 35. Et par ord med **á** og **ú** i stammen adskiller sig fra § 34. de i § 34 omtalte derved, at de har **-r** og *i*-omlyd ikke blot i nf. og gf. flt., men også i ef. og nf. ent.; disse ord er *kýr* ko, *sýr* so, *ær* hunfår, der böjes således:

Ent.	nf.	kýr	sýr	ær
	gf.	kú	sú	á
	hf.	kú	sú	á
	ef.	kýr	sýr	ær

§ 35.	Flt.	nf.	} kúr	} sýr	} ær
		gf.			
		hf.	kúm (§ 16, b)	súm	ám
		ef.	kúa	súa	á

§ 36. § 36. Slægtskabsnavnene *faðir* fader, *bróðir* broder, *móðir* moder, *dóttir* datter, *systir* søster, danner som ordene i § 32—35 deres flt. ved **-r** og *i*-omlyd, der også er trængt ind i hf. og ef. I ent. ender nf. på **-ir**, de øvrige forholdsformer på **-ur**:

Ent.	nf.	faðir	broðir	móðir	dóttir	systir
	gf.	}	}	}	}	}
	hf.					
	ef.					
		föður	bróður	móður	dóttur	systur
Flt.	nf.	}	}	}	}	}
	gf.					
	hf.					
		feðr	bræðr	mœðr	doetr	systur
	hf.	feðrum	bræðrum	mœðrum	doetrum	systurum
	ef.	feðra	bræðra	mœðra	doetra	systra

I flertalsformerne *feðr* o. s. v. er *r* bortkastet efter § 20. — *faðir* og *bróðir* hedder i hf. ent. også *feðr* og *bræðr*.

B. Den svage böjningsmåde.

§ 37. § 37. a) Denne böjningsmåde, der er meget simpel, omfatter kun én klasse med ord af alle tre kön. Herefter går hak.-ord på **-i**, huk.-ord på **-a** (og en del på **-i**), ik.-ord på **-a**. Hele entallet ender på en selvlyd, flertallets ef. huk. og ik. på **-na**. Böjningsmønstre er for hak. *bogi* bue, for huk. *tunga* tunge, for ik. *auga* øje:

Ent.	nf.	bogi	tunga	auga
	gf.	} boga	} tungu	} auga
	hf.			
	ef.			

Flt. nf.	bogar	tungur	augu	§ 37.
gf.	boga	tungur	augu	
hf.	bogum	tungum	augum	
ef.	boga	tungna	augna	

b) Ord med **a** i stammen forandrer dette ved *u*-omlyd til **ø** (i afledningsendelser til **u**, § 11, a og b). Eksempler er for hak. *hani* hane, *dómari* dommer, for huk. *gata* vej, gade, for ik. *hjarta* hjerte:

Ent. nf.	hani	dómari	gata	hjarta
gf.	hana	dómara	gøtu	hjarta
hf.				
ef.				
Flt. nf.	hanar	dómarar	gøtur	hjörtu
gf.	hana	dómara	gøtur	hjörtu
hf.	hønum	dómurum	gøtum	hjörtum
ef.	hana	dómara	gatna	hjartna

§ 38. Ord på lang selvlyd bortkaster en følgende kort § 38. efter § 16, b, f. eks. hak. *pái* påfugl, gf. hf. ef. *pá* (for *páa*); *lé* *lé* (for *léi*), gf. hf. ef. *ljá* (§ 17); — huk. *umsjá* omsorg, gf. hf. ef. *umsjá*; *trúa* tro, gf. hf. ef. *trú*.

§ 39. Ord med **v** i stammen bortkaster dette foran *u*, f. § 39. eks. huk. *vølv* volve, spåkvinde, gf. hf. ef. *vølu*, flt. nf. og gf. *vølur*; *Røskva* (egennavn), gf. hf. ef. *Røsku*.

§ 40. Flere ord af hak. og huk. har et **j** i stammen, der i § 40. hak. bortfalder foran **i** i nf. ent., men ellers findes i hele böjningen, f. eks. *høfðingi* høvding (gf. hf. og ef. *høfðingja*, flt. nf. *høfðingjar*, gf. og ef. *høfðingja*, hf. *høfðingjum*). Således böjes f. eks. *vili* vilje, *steði* ambolt, ordene på *-byggj*, *-ingj*, *-virki*. — Huk.-ordene bortkaster *j* i ef. flt., når *g* og *k* går foran (*kirkja* kirke, ef. flt. *kirkna*); ellers beholdes *j*, og *n* bortfalder (*gyðja* præstinde, ef. flt. *gyðja*).

§ 41. Med hensyn til de enkelte kön mærkes § 41. endvidere:

§ 41. a) Hankön. 1. Nutids tillægsform på **-andi** böjes, når den bruges som navneord, i ent. som *hani*, men danner nf. og gf. flt. på **-r** med *i*-omlyd (som ordene i § 32—36). Nutids tillægssf. af udsagnsordene *lúa*, *bo*, *fjá*, *hade*, og *frjá*, *elske*, er gået over til rene navneord, der böjes på samme måde: *búandi* eller *bóndi* bonde, *fjáandi* fjende, *frændi* frænde. Som böjningsmønstre opstiller vi *gefandi*, en giver, og *búandi*, *bóndi*:

Ent.	nf.	gefandi	búandi—bóndi
	gf. hf. ef.	gefanda	búanda—bónða
Flt.	nf.	gefendr	búendr—böendr
	gf.		
	hf.	geföndum (gefendum)	búöndum—böndum (búendum—böendum)
	ef.	gefanda	búanda—bónða

frændi hedder i flt. *frændr*, *fjáandi* *fjáandr* uden omlyd.

2. Ordet *oxi*, *uxi*, okse, böjes i ent. som *bogi*, men hedder i flt. nf. og gf. *yxn* (*øxn*), hf. *yxnum*, ef. *yxna*. — *herra*, herre, er ubøjeligt i ent. — Nogle egennavne af hak. ender på *-a* og böjes som *tunga*, f. eks. *Ella*, *Sturla*, ef. *Ellu*, *Sturlu*. Omvendt har gudindenavnet *Skaði* (ef. *Skaða*) hanköns endelse.

b) Hunkön. 1. **kona** (af **kvena*, § 22), kvinde, har i ef. flt. *kvenna*.

2. En del hunkönsord, der næsten alle betegner en egenskab og med få undtagelser er dannede af tillægsord ved *i*-omlyd, når selvlyden er modtagelig derfor, ender i hele ent på **-i** og bruges ikke i flt., f. eks. nf. gf. hf. ef. *elli* ælde. Således f. eks. *gleði* glæde, *milde* mildhed, *reiði* vrede, *snilli* snilde, *speki* visdom, *ævi* tidsalder, og mange andre, samt enkelte egennavne (*Þyri*, *Skáni*).

c) Intetkön. Som *auga* går de få intk.-ord på

-a, navnlig *eyra* øre, *heima* hjem, *leika* legetøj, *lunga* § 41. (mest flt. *lungu*) lunge, *nýra* nyre, *síma* sime, reb.

Tillægsordene.

§ 42. Medens navneordene enten böjes stærkt § 42. eller svagt, kan ethvert oldnord. tillægsord i reglen böjes både stærkt og svagt. Den stærke böjning bruges, når tillægsordet står ubestemt (*ríkr maðr*, en mægtig mand), den svage, når det står bestemt (*inn* ell. *hinn ríki maðr*, den mægtige mand).

A. Den stærke (ubestemte) form.

§ 43. Denne falder i flere forholdsformer sammen § 43. med navneordenes stærke böjning. Hvor **a** findes i stammen, bliver det ved *u*-omlyd til **ø**; denne indtræder overalt i hf. flt., desuden i nf. ent. huk., hf. ent. hak. og ik., samt nf. og gf. flt. ik., som altid er lig med nf. ent. huk. Som böjningsmønstre opstiller vi *sjúkr* syg, *spakr* forstandig:

	hak.	huk.	ik.	hak.	huk.	ik.
Ent. nf.	sjúkr	sjúk	sjúkt	spakr	spøk	spakt
gf.	sjúkan	sjúka	sjúkt	spakan	spaka	spakt
hf.	sjúkum	sjúkri	sjúku	spøkum	spakri	spøku
ef.	sjúks	sjúkrar	sjúks	spaks	spakrar	spaks
Flt. nf.	sjúkir	sjúkar	sjúk	spakir	spakar	spøk
gf.	sjúka	sjúkar	sjúk	spaka	spakar	spøk
hf.	sjúkum			spøkum		
ef.	sjúkra			spakra		

I afledningsendelser bliver **a** ved *u*-omlyd til **u**, der atter forandrer et foregående *a* til **ø** (§ 11, b), f. eks.

§ 43. *gamall* gammel, huk. *gǫmul*; *kallaðr* kaldet, huk. *kølluð*. — Ved dannelsen af intk. ent. iagttages reglerne i § 18, a, 1—2 og § 20, f. eks. *breiðr* bred, huk. *breið*, ik. *breitt*; *góðr* god, huk. *góð*, ik. *gótt* (tidlig forkortet til *gott*); *harðr* hård, huk. *hørð*, ik. *hart*; *fastr* fast, huk. *føst*, ik. *fast*; *heiðinn* hedensk, huk. *heiðin*, ik. *heiðit* — *sannr*, sand, hedder i ik. *satt*, *margr*, megen, *mart* (senere *margt*).

§ 44. § 44. De af lydreglerne fremkaldte forandringer, som vi har omtalt ved navneordene (§ 28), indtræder også i tillægsordenes böjning, nemlig:

a) Tillægsord på enkelt **-n**, samt på **-r** og **-s** med foregående medlyd bortkaster **r** i nf. ent. hak., de på **-r** og **-s** ligeledes i de andre forholdsformer, hvor endelsen begynder med *r* (hf. og ef. ent. huk.; ef. flt.). Ordene paa **-s** kan heller ikke tilføje **-s** i ef. ent. hak. og ik., f. eks. *jafn* jævn, lige, *fagr* smuk, *frjáls* fræls, fri, ef. ent. *jafns*, *jafnrar*; *fagrs*, *fagrar*; *frjáls*, *frjálsar* (senere *frjálsrar*). (Derimod *all-r* al, *punn-r* tynd, ef. *alls*, *allrar*; men *purrr* tør, *hvass* hvas, ef. *purrs*, *purrrar*, *hvass*, *hvassar* (senere *hvassrar*) efter § 20 og § 21, a, 2.)

b) Tillægsord på **-l**, **-n** og **-s** med foregående lang selvlyd sammensmelter **r** med det foregående **l**, **n**, **s** til **ll**, **nn**, **ss**. f. eks. *heill* hél, *vænn* håbefuld, smuk, *víss*, *vís*, ef. ent. *heils*, *heillar*; *væns*, *vænnar*; *víss*, *víssar* (senere *vísrar*).

c) Tillægsord af to stavelser, der dannes ved afledningsendelser på **l** og **n** med foregående selvlyd, sammensmelter ligeledes **r** med det foregående **l**, **n** til **ll**, **nn** og udstøder selvlyden foran de böjningsendelser, der begynder med selvlyd. I ordene *lítill*, lille, og *mikill*, megen, samt i dem på **-inn** ender ik. ent. nf. og gf. på **-it**, gf. ent. hak. på **-inn**. Böjningsmønstre er *gamall* gammel, *heiðinn* hedensk:

	hak.	huk.	ik.	hak.	huk.	ik.
Ent. nf.	<i>gamall</i>	<i>gǫmul</i>	<i>gamalt</i>	<i>heiðinn</i>	<i>heiðin</i>	<i>heiðit</i>
gf.	<i>gamlan</i>	<i>gamla</i>	<i>gamalt</i>	<i>heiðinn</i>	<i>heiðna</i>	<i>heiðit</i>
hf.	<i>gǫmlum</i>	<i>gamalli</i>	<i>gǫmlu</i>	<i>heiðnum</i>	<i>heiðinni</i>	<i>heiðnu</i>
ef.	<i>gamals</i>	<i>gamallar</i>	<i>gamals</i>	<i>heiðins</i>	<i>heiðinnar</i>	<i>heiðins</i>
Flt. nf.	<i>gamlir</i>	<i>gamlar</i>	<i>gǫmul</i>	<i>heiðnir</i>	<i>heiðnar</i>	<i>heiðin</i>
gf.	<i>gamla</i>	<i>gamlar</i>	<i>gǫmul</i>	<i>heiðna</i>	<i>heiðnar</i>	<i>heiðin</i>
hf.		<i>gǫmlum</i>			<i>heiðnum</i>	
ef.		<i>gamalla</i>			<i>heiðinna</i>	

Ligeledes udstøder tillægsord på **-igr** og **-ugr** ofte selv- § 44. lyden, f. eks. *auðigr* rig, gf. ent. *auðgan*, *auðga*, *auðigt*; flt. nf. *auðgir*, *auðgar*, *auðig* o. s. v.

d) Ord på lang selvlyd fordobler **-t** i ik. og bortkaster böjningsendelsens selvlyd efter § 16, b, f. eks. *blár* blå, gf. ent. *blán*, *blá*, *blátt* o. s. v.

§ 45. En del tillægsord har **v** eller **j** i stammen, der bort- § 45. kastes efter § 21, c—d, f. eks. *fólrv* bleg, *miðr* i midten, medius:

Ent.	nf. fólrv	fól	fólt	miðr	mið	mitt
	gf. fólvan	fólva	fólt	miðjan	miðja	mitt
	hf. fólum	fólri	fólu	miðjum	miðri	miðju
	ef. fólsv	fólrv	fólsv	miðs	miðrv	miðs
Flt.	nf. fólrv	fólrv	fól	miðir	miðjar	mið
	gf. fólva	fólrv	fól	miðja	miðjar	mið
	hf.	fólum			miðjum	
	ef.	fólra			miðra	

Som *miðr* også *nýr* ny.

B. Den svage (bestemte) form.

§ 46. Tillægsordenes böjning i den bestemte form § 46. er meget simpel, idet ent. går som navneordenes svage böjningsmåde (§ 37) og hele flt. i nf. gf. og ef. ender på **-u**, i hf. på **-um**:

		hak.	huk.	ik.	hak.	huk.	ik.
Ent.	nf.	sjúki	sjúka	sjúka	spaki	spaka	spaka
	gf.	} sjúka	} sjúku	} sjúka	} spaka	} spøku	} spaka
	hf.						
	ef.						
Flt.	nf.	} sjúku			} spøku		
	gf.	} sjúku			} spøku		
	hf.	sjúkum			spøkum		
	ef.	sjúku			spøku		

- § 46. De i § 44, c—d og § 45 omtalte egenheder gælder også den bestemte form: nf. ent. *gamli*, *gamla*; *heiðni*, *heiðna*; *lítli*, -a; *auðgi*, -a; — *blái*, *blá*; gf. hf. og ef. *blá*; — *fólvi*, *fólva* (gf. hf. og ef. *fólu*); *nýi*, *nýja*. (*miðr* bruges ikke i den bestemte form; det samme gælder *allr* al.)
- § 47. § 47. En stor del mest sammensatte tillægsord böjes svagt både i bestemt og ubestemt betydning og ender på **-i** eller (senere) **-a** i nf. ent. hak., på **-a** i de andre forholdsformer, undt. hf. flt., som har **-um**, f. eks. nf. ent. hak. *jafnaldri* (*-aldra*) jævnaldrende, huk. og ik. *jafnaldra*; flt. nf. gf. ef. *jafnaldra*, hf. *jafnöldrum*. Således også *andvani* manglende, *fulltíði* fuldvoksen, *samfæðri* og *sammæðri* som har samme fader og moder, *örviti* afsindig; *dumbi* stum, *lami* lam, og mange flere.

C. Sammenligningsgradernes dannelse og bøjning.

- § 48. § 48. Tillægsordenes højere og højeste grad dannes enten ved at föje **-ri** og **-str**, eller **-ari** og **-astr** til stammen; i første tilfælde indtræder *i*-omlyd, f. eks.:

a) **-ri** og **-str**:

første grad:	højere grad:	højeste grad:
langr lang	lengri	lengstr
lágr lav	lægri	lægstr
stórr stor	stærri	stærstr
ungr ung	yngri	yngstr

b) **-ari** og **-astr** bruges i de fleste tillægsord:

spakr klog	spakari	spakastr.
------------	---------	-----------

I en del ord dannes højere og højeste grad både ved **-ri**, **-str** og ved **-ari**, **-astr**, f. eks. *djúpr* dyb, *dýpri* — *dýpstr* og *djúpari* — *djúpastr*. Andre bruger **-ri** i højere grad og **-astr** i højeste, f. eks. *vegligr* prægtig, *vegligri* — *vegligastr*.

§ 49. De i § 44—45 omtalte regler for tillægsordenes böj- § 49.
ning gælder også ved dannelsen af sammenligningsgraderne,
f. eks.:

a) fagr smuk	fegri (for *fegri)	fegrstr
b) heill hél	heilli (for *heilri)	heilastr
vænn smuk	vænni (for *vænri)	vænstr (vænastr)
lc) feginn glád	fegnari	fegnastr
auðigr rig	auðgari	auðgastr
d) smár ringe	smæri	smæstr
e) røskr rask	røskvari	røskvastr
nýr ny	nýri	nýjastr

§ 50. I en del tillægsord dannes højere og højeste § 50.
grad af en anden stamme end den, der bruges i første
grad (som i nuværende dansk):

gamall gammel	ellri	ellztr (af *ellstr)
góðr god	betri	beztr
illr, vándr ond	verri	verstr
margr mangel	fleiri	flestr
lítill lille	minni	min(n)str
mikill megen, stor	meiri	mestr

§ 51. I flere tilfælde findes en højere og højeste grad, § 51.
dannet af biord og forholdsord, uden tilsvarende første grad,
f. eks.:

(norðr mod nord)	<i>nyrðri, nørðri</i> (norð- ari) nordligere	<i>nyrztr, nørztr</i> (norð- astr) nordligst
(fram frem)	<i>fremri</i> (framari) fremmere	<i>fremstr</i> (framastr) fremmest
(aptr tilbage)	<i>eptri</i> (aptari) bagere	<i>epztr, aptastr</i> bagest
(inn ind)	<i>innri</i> indre	<i>innstr</i> inderst
(út ud)	<i>ytri, ytri</i> ydre	<i>yztr, yztr</i> yderst
(niðr ned)	<i>neðri</i> nedre	<i>neztr</i> nederst
(of over)	<i>øfri, efri</i> øvre	<i>øfstr, efstr</i> øverst
(fyrir, fyr foran)	<i>fyrri</i> først af to	<i>fyrstr</i> først
(síð silde)	<i>síðari</i> senere	<i>síðastr</i> senest

3*

52. § 52. Höjere grad böjes altid svagt som tillægsordenes bestemte form (§ 46), dog med den forskel, at huk. böjes som *elli* (§ 41, b, 2), og at flt. nf. gf. og ef. ender på *-i*; altså:

		hak.	huk.	ik.
Ent.	nf.	spakari	spakari	spakara
	gf.	spakara	spakari	spakara
	hf.			
	ef.			
Flt.	nf.	spakari		
	gf.			
	hf.			
	ef.			

Som højere grad böjes også nutidstillsætsform, når den står som tillægsord (sml. § 41, a, 1).

- § 53. § 53. Højeste grad böjes stærkt efter § 43, når den står ubestemt (hak. *spakastr*, huk. *spøkust*, ik. *spakast*; hak. *dýpstr*, huk. *dýpst*, ik. *dýpst* o. s. v.), svagt efter § 46, når den står bestemt (hak. *spakasti*, huk. og ik. *spakasta* o. s. v.).

Stedordene.

- § 54. § 54. De personlige stedord:

	1ste person	2den person	3dje person	
			hak.	huk.
Ent.	nf. ek	pú	hann	hón, hon
	gf. mik	pik	hann	hana
	hf. mér	pér	hánum, honum	henni
	ef. mín	pín	hans	hennar

	1ste person	2den person	
Tot.	nf. vit	it, þit	
	gf. } okkr	} ykkur	For 3dje person
	hf. }		
	ef. okkar	ykkar	lånes ik. og flt.
Flt.	nf. vér	ér, þér	af det påpegende stedord <i>sá</i> (§ 57).
	gf. } oss	} yðr	
	hf. }		
	ef. vár	yðvar, yðar	

§ 54.

§ 54.

§ 55. Det tilbagevisende stedord, der er § 55. éns i alle kön og tal, böjes: gf. *sik*, hf. *sér*, ef. *sín*.

§ 56. Ejestedordene er *mínn* min, *þínn* din, § 56. *sínn* sin; *okkarr*, *ykkarr* vor, eders af to; *várr* (órr), *yðvarr* eller *yðarr* vor, eders af flere. De böjes som tillægsordenes ubestemte form, dog således at **nt** i ik. af *mínn*, *þínn*, *sínn* bliver **tt**; i gf. ent. hak. ender de alle på **-n** for **-an**, og *okkarr*, *ykkarr*, *yð(v)arr* udstøder *a* foran böjningsendelser, der begynder med selvlyd. I *mínn*, *þínn*, *sínn* er *i* tidlig forkortet til *i* foran *nn* og *tt*, f. eks. nf. *minn*, *mín*, *mitt*; *okkarr*, *okkur*, *okkart* (*okkat*); gf. *minn*, *mína*, *mitt*; *okkarn*, *okkra*, *okkart* (*okkat*) o. s. v.

§ 57. De påpegende stedord er *sá* den, *þessi* § 57. (ældre *sjá*) denne, *hinn* hin.

a) **sá** og **þessi** (**sjá**) böjes således:

	hak.	huk.	ik.	hak.	huk.	ik.
Ent. nf.	sá	sú	þat	sjá, þessi	sjá, þessi	þetta
gf.	þann	þá	þat	þenna	þessa	þetta
hf.	þeim	þeir(r)i	því	þessum	{ þessi þessarri }	þessu
ef.	þess	þeir(r)ar	þess	þessa	{ þessar þessarrar }	þessa

§ 57.		hak.	huk.	ik.	hak.	huk.	ik.
Flt.	nf.	þeir	þær	þau	þessir	þessar	þessi
	gf.	þá	þær	þau	þessa	þessar	þessi
	hf.	þeim			þessum		
	ef.	þeir(r)a			þessa, þessarra		

I nf. ent. hak. og huk. findes i det ældste sprog altid *sjá* for *þessi*.

b) **hin** böjes som *mínn* (§ 56): nf. ent. hak. *hin*, huk. *hin*, ik. *hitt* o. s. v. — Som bestemt **kendeord** foran tillægsord bruges det i formerne **enn** (ældst), **inn**, **hin**, huk. *en*, *in*, *hin*, ik. *et*, *it*, *hit* (med enkelt t). Som bestemt kendeord ved navneord sættes det derimod i formen **enn** (ældst) eller **inn** efter navneordet, og bægge ord böjes regelmæssig. Dog mister kendeordet sit **i**, når navneordet ender på **-a**, **-i**, **-u**, og i flt. tillige, når det ender på **-r**; navneordene selv bortkaster **-m** i hf. flt., der således ender på **-u**, efter hvilket kendeordet mister sit **i**. Som böjningsmønstre opstiller vi af navneordenes stærke böjningsmåde hak. *úlfr*, huk. *laug*, ik. *orð* (§ 24), af den svage hak. *bogi*, huk. *tunga*, ik. *auga* (§ 37):

Ent.	nf.	úlfr-inn	laug-in	orð-it
	gf.	úlf-inn	laug-ina	orð-it
	hf.	úlfi-num	laugu-nni, laug-inni	orði-nu
	ef.	úlfs-ins	laugar-innar	orðs-ins
Flt.	nf.	úlfar-nir	laugar-nar	orð-in
	gf.	úlfa-na	laugar-nar	orð-in
	hf.	úlfu-num	laugu-num	orðu-num
	ef.	úlfa-nna	lauga-nna	orða-nna
Ent.	nf.	bog-inn	tunga-n	auga-t
	gf.	boga-nn	tungu-na	auga-t

Ent.	hf.	boga-num	tungu-nni	auga-nu	§ 57.
	ef.	boga-ns	tungu-nnar	auga-ns	
Flt.	nf.	bogar-nir	tungur-nar	augu-n	
	gf.	boga-na	tungur-nar	augu-n	
	hf.	bogu-num	tungu-num	augu-num	
	ef.	boga-nna	tungna-nna	augna-nna	

Kendeordet kan dog også miste sit **i** i andre tilfælde end de her nævnte, f. eks. hf. hak. *dal-num* dalen (sj. *dal-inum*), gf. huk. *sól-na* og *sól-ina* solen.

§ 58. Henvisende stedord. Som henvisende § 58. stedord bruges de ubøjelige henvisende småord **er** (ældre **es**) og **sem**, af hvilke *es* ofte sammensmelter med et foregående påpegende ord, f. eks. *sás*, *þanns*, *þars* for *sá es* o. s. v.

§ 59. Spørgende stedord er *hvat* hvad, *hvárr* § 59. hvem af to, *utér*, *hverr* hvem af flere, quis.

a) **hvat** står som no. og bruges kun i ik. ent. og i hf. og ef. ent. hak.; det manglende erstattes af *hverr*:

		hak.	ik.
Ent.	nf.	—	hvat
	gf.	—	hvat
	hf.	hveim	hví
	ef.	hvess	hvess

b) **hvárr** böjes som *sjúkr* (§ 43), **hverr** som *miðr* (§ 45); men gf. ent. hak. hedder *hvárn*, *hvern* (sj. *hverjan*).

§ 60. Ubestemte stedord er a) *einn*, *einnhverr*, § 60. *nokkurr* en, nogen; b) *hvatvetna*, *hvatki* hvad som helst; c) *hvárgi*, *hvarigr* hvilken som helst af to, ingen af to; *hvergi*, *hverigr* hvilken som helst; d) *annarr* en anden, *annarrhvárr* en af to, *annarrhverr* en og anden, *annarr-*

§ 60. *tveggja* en af to; *hvárrtveggja* enhver af to, *báðir* bægge; e) *engi* ingen. Med hensyn til böjningen er følgende at mærke:

a) 1. **einn** böjes som *mínn* (§ 56).

2. **einnhverr** (eller *einhverr*), huk. *einhver*, ik. *eittvert*, er sammensat af *einn* og *hverr* (§ 59, b); men udenfor nf. ent. og gf. ent. hak. og ik. böjes i reglen kun *hverr*, medens *ein* er uforandret (hf. *einhverjum*, *einhverri*, *einhverju*); i det ældste sprog böjes i alm. også *einn* (hf. *einum-hverjum* o. s. v.).

3 **nökkurr**, huk. *nökkur*, ik. *nökkut*; gf. *nökkurn*, *nökkura*, *nökkut*, böjes for øvrigt som et ubestemt tillægsord. Ved siden af *nökkurr* findes også de ældre former *nakkvarr*, *nekkverr* (*nökkvarr*, *nøkkverr* og flere), der böjes som *hvárr* og *hverr*.

b) **hvatvetna** (også *hvetvetna*, *hotvetna*) og **hvatki** (dannet af *hvat* og partiklen *-gi*, § 19, 1) bruges kun i ik. ent. (hf. *hvívetna*; *hvígi*).

c) **hvárgi** og **hvergi** (dannede af *hvárr*, *hverr* og partiklen *-gi*) bruges meget sjældent udenfor ent. hak. og ik., der böjes således:

	hak.	ik.
Ent. nf.	<i>hvárgi</i>	} <i>hvártki</i> (<i>hvárki</i>)
gf.	<i>hvarngi</i> , <i>hvarngan</i>	
hf.	<i>hvarungi</i>	<i>hvarugi</i>
ef.	<i>hvarskis</i> (<i>hvarkis</i>)	<i>hvarskis</i> (<i>hvarkis</i>)

hvergi hedder i hf. ent. hak. *hverjungi* (hf. ik. findes ikke), men böjes ellers på samme måde. De manglende former (huk. og flt.) udfyldes af **hvarigr** (flt. *hvarigir* = ingen af bægge parter, neutri) og **hverigr**, der böjes som regelmæssige tillægsord.

Anm. Ik. af *hvárgi* bruges oftest som bindeord: *hvártki* (i alm. *hvárki*) — *né* = hverken — eller.

d) 1. **annarr** böjes som *okkarr* (§ 56), men ud- § 60. støder altid *r* i gf. ent. hak., nf. og gf. ent. ik., og forandrer *nnr* til *ðr*:

		hak.	huk.	ik.
Ent.	nf.	annarr	qnnur	annat
	gf.	annan	aðra	annat
	hf.	qðrum	annarri	qðru
	ef.	annars	annarrar	annars
Flt.	nf.	aðrir	aðrar	qnnur
	gf.	aðra	aðrar	qnnur
	hf.	qðrum		
	ef.	annarra		

2. **annarrhvárr** og **annarrhverr** er sammensatte af *annarr* og *hvárr*, *hverr* (§ 59, b). Bægge ord böjes (hf. ent. ik. *qðru-hváru*; *qðru-hverju*).

3. **annarrtveggja** og **hvárrtveggja**, sammensatte af *annarr*, *hvárr* og *tveggja* (ef. af *tveir*, § 62), böjer det første ord, men beholder *tveggja* uforandret. Ved siden heraf bruges også formerne **annarrtveggi** og **hvárrtveggi**, i hvilke bægge led böjes, *annarr* og *hvárr* stærkt som ovenfor, men *tveggi* svagt som *níji* (§ 46, slutn.).

Anm. Intetkøn ent af disse stedord bruges især ofte som bindeord: *annathvárt* — *eða* og *annattveggja* — *eða* = enten — eller; *hvárttveggja* — *ok* = både — og.

4. **báðir** böjes således:

Flt.	nf.	báðir	báðar	bæði
	gf.	báða	báðar	bæði
	hf.	báðum		
	ef.	beggja		

Anm. Ik. *bæði* bruges mest som bindeord: *bæði* — *ok* (*enda*) = både — og.

§ 60. e) **engi** (dannet af *einn* og partiklen *-gi*) böjes i reglen således:

	hak.	huk.	ik.
Ent. nf.	engi	engi	ekki
gf.	engi, engan	enga	ekki
hf.	engum	engri	engu
ef.	enskis, enkis	engrar	enskis, enkis
Flt. nf.	engir	engar	engi
gf.	enga	engar	engi
hf.		engum	
ef.		engra	

Alle disse former med undtagelse af *engi*, *ekki* og *enskis* (*enkis*) kan også have *ø* for *e* (*øngan* o. s. v.), og *v* foran de endelser, der begynder med *a* og *i* (*øngvan* o. s. v.).

Talordene.

§ 61.	§ 61. a) Grundtal.	§ 61. b) Ordenstal.
1.	einn	fyrstr, fyrsti
2.	tveir	annarr
3.	þrír	þriði
4.	fjórir	fjórði
5.	fimm	fim(m)ti
6.	sex	sétti
7.	sjau	sjaundi
8.	átta	átti (áttundi, -andi)
9.	níu	níundi
10.	tíu	tíundi
11.	ellifu	ellifti
12.	tólf	tólfti

13. þrettán	þrettándi	§ 61.
14. fjórtán (fjog(u)rtán)	fjórtándi (fjog(u)rtándi)	
15. fim(m)tán	fim(m)tándi	
16. sextán	sextándi	
17. sjautján (sjaután)	sjautjándi (sjautándi)	
18. átján	átjándi	
19. nítján	nítjándi	
20. tuttugu (tvítján)	tuttugundi, andi (tvítjándi)	
21. tuttugu ok einn (einn ok t.)	tuttugundi ok fyrsti eller einn (fyrsti eller einn ok t.)	
22. tuttugu ok tveir (tveir ok t.)	tuttugundi ok annarr (ann- arr ok t.)	
O. S. V.	O. S. V.	
30. þrír	þrítugundi, -andi	
40. fjórir	fertugundi, -andi	
50. fimm	fim(m)tugundi, -andi	
60. sex	sextugundi, -andi	
70. sjau	sjautugundi, -andi	
80. átta	áttatugundi, -andi	
90. níu	nítugundi, -andi	
100. tíu tígir (hundrað, sé § 63)		
110. ellifu tígir (hundrað ok tíu)		
120. hundrað (sé § 63)		
200 (240). tvau hundruð		
1000 (1200). þúsund		
2000 (2400). tvær þúsundir		

§ 62. Af grundtallene böjes de fire første; § 62. böjningen af *einn* er omtalt § 60, a, 1. De øvrige böjes således:

		hak.	huk.	ik.		hak.	huk.	ik.
Flt.	nf.	tveir	tvær	tvau		þrír	þrjár	þrjú
	gf.	tvá	tvær	tvau		þrjá	þrjár	þrjú
	hf.	tveimr, tveim				þrimr, þrim		
	ef.	tveggja				þriggja		

§ 62.			hak.	huk.	ik.
	Flt.	nf.	fjórir	fjórar	fjogur (fjugur)
		gf.	fjóra	fjórar	fjogur (fjugur)
		hf.	fjórum		
		ef.	fjogurra (fjugurra)		

§ 63. § 63. Ubøjelige er grundtallene **5—20**. Derimod er **30—90** dannede af navneordet *tigr*, *tegr* (også *tøgr*, *tugr*, *togr* en tier) og böjes altså som dette (§ 31, a), samt forbindes med ef. (*þrír tigr kúa*, 30 køer; *með sex tigu manna*, med 60 mand). I det senere sprog sammensmæltede de dog til et enkelt ubøjeligt ord (*þrjátígi* o. s. v., og endelig blev *-tigi* til *-tíu*: *þrjátíu* o. s. v.). — *hundrað* er et navneord af ik. (flt. *hundruð*). I almindelighed betegner *hundrað* uden nærmere bestemmelse et stort hundrede ∅: **120**, også kaldet *hundrað tólfrætt* (*tólfræðr* = som indeholder 12 tiere) i modsætning til det lille hundrede ∅: **100**, der enten kaldes *hundrað tírætt* eller *tíu tigr* (altså f. eks. *hálf annat hundrað langra skipa*, halvandet hundrede langskibe ∅: 120 + 60). — *þúsund* er et navneo. af huk. (flt. *þúsundir*); i almindelighed betegner det 10 store hundreder (∅: **1200**).

§ 64. § 64. Ordenstallene undtagen de to første böjes kun svagt som tillægsordenes svage form (*þriði* som *nýi*, § 46, slutn., huk. og ik. *þriðja*, flt. *þriðju* o. s. v., resten som *sjúki*, § 46). *fyrstr* böjes både stærkt og svagt (*fyrsti*), *annarr* kun stærkt (sé § 60, d, 1). — Fra den **20**de til **90**de ender ordenstallene oprindelig på *-tugundi* (*-tugandi*); i det senere sprog fortrænges *-tugundi* af *-tugti* (*tuttugti*, *þrítugti* o. s. v.) og endelig af *-tugasti* (*tuttugasti*, *þrítugasti* o. s. v.).

Udsagnsordene.

§ 65. De oldnordiske udsagnsord har egenlig kun § 65. én **art**, handlearten. Middelarten (den tilbagevisende art) er nemlig kun handlearten, med hvilken det tilbagevisende stedord er sammensmættet, og lidearten dannes ved omskrivning.

Af **tider** findes kun to: nutid og fortid; alle andre tider udtrykkes ved omskrivning.

Af **måder** findes fremsættende, forestillende og (i nutid) bydende. Hertil kommer endvidere nutidens (meget sjælden fortidens) navneform og nutidens og fortidens tillægsform.

Af **tal** findes ental og flertal, hvilket sidste også erstatter det tabte total.

§ 66. Udsagnsordene deles i to böjningsmåder, § 66 den stærke og den svage. Forskellen ligger i fortiden, der i den stærke böjningsmåde er énstavelse og dannet ved aflyd (§ 9), i den svage flerstavelset og dannet ved endetillæg.

Endelserne i bægge böjningsmåder er éns i nutid, men forskellige i fortid, hvilket ses af følgende oversigt:

Nutid:			
	frems. måde	forest. m.	bydem.
Ent.	1. —	-a (senere -i)	
	2. -r	-ir	—
	3. -r	-i	
Flt.	1. -um	-im	-um
	2. -ið (-it)	-ið (-it)	-ið (-it)
	3. -a	-i	
			navnef. -a
			tillægsf. -andi (§ 52)

§ 66.

Fortid:

stærk böjning:			svag böjning:		
frems. m.	forest. m.	[navnef.]	frems. m.	forest. m.	[navnef.]
Ent. 1. —	-a (-i)	-u]	-ða (-ði)	-ða (-ði)	-ðu]
2. -t	-ir		-ðir	-ðir	
3. —	-i	tillægsf.	-ði	-ði	
Flt. 1. -um	-im	-inn (§44,	-ðum	-ðim	tillægsf.
2. -uð(-ut)	-ið(-it)	c)	-ðuð(-ðut)	-ðið (-ðit)	-ðr
3. -u	-i		-ðu	-ði	

Anm. I 1ste pers. flt. udelades meget ofte endelsens *m*, når stedordene *vit* og *vér* følger umiddelbart efter, f. eks. *tóku vit* vi to tog, *tóku vér* vi tog, for *tókum*. — I 2den pers. flt. er endelsen *ð*, som, når stedordene *it*, *ér* fulgte efter, i reglen blev kastet over på disse (*tóku þit* i to tog, *tóku þér* i tog, for *tókuð it*, *tókuð ér*), så at stedordene senere altid antog formerne *þit*, *þér*, og foran disse udelades da i reglen udsagnsordets *-ð* (*-t*).

A. Den stærke böjningsmåde.

§ 67. § 67. Hovedformerne (kendeformerne), hvoraf de andre former dannes, er nutids navneform, fortids fremsættende måde 1ste pers. ent. og 1ste pers. flt., samt fortids tillægsform, f. eks.:

bera bære — *ek bar*, *vér bárum* — *borinn*.

Af disse dannes de andre former på følgende måde:

a) Nutids fremsæt. måde **ent.** dannes af stammen i navneformen ved *i*-omlyd, når selvlyden er modtagelig derfor (*taka* tage — *ek tek* jeg tager); 1ste pers. har ingen endelse, 2den og 3dje tilføjer **r** (*tekr*), der med et foregående **n** og **s** sammensmelter til **nn** og **ss** (§ 18, b), f. eks. *skína* skinne, *ek skín*, *þú*, *hann skínn* (for **skínr*); *lesa* læse, *ausa* øse, *ek les*, *eys*, *þú*, *hann less*, *eyss*. Også med **l** kan det undertiden sammensmelte til **ll**, f. eks. *stela* stjæle, *ek stel*, *þú*, *hann stelr* eller *stell*. Derimod bortfalder **r** efter **rr** (§ 20) og efter de § 21, a, 2 nævnte medlydsforbindelser, f. eks. *þverra* aftage, *ek*, *þú*, *hann þverr*; *vaxa* vokse,

ek, þú, hann vex; fregna spørge, *ek, þú, hann fregn.* — § 67.

Fremsæt. nut. **flt.** har ingen *i*-omlyd (undtagen i udsagnso. på **-ja**) og dannes ved endelserne **-um** (der omlyder **a** til **o**), **-ið** (**-it**) og **-a**: *tókum, takið* (**-it**), *taka*; 3dje pers. er altid lig navneformen.

b) Nutids forest. måde er i 1ste pers. ent. lig med navneformen (*taka* — *ek taka*, senere *taki*); 2den og 3dje pers. ender på **-ir**, **-i**; flt. på **-im**, **-ið** (**-it**), **-i**.

c) Nutids bydemåde 2den pers. ent. er lig med navneformen med bortkastet endelse (*tak*); 1ste og 2den pers. flt. er lig flt. af nutids fremsæt. måde.

d) Fortids fremsæt. måde **ent.** er éns i 1ste og 3dje pers. (*ek, hann tók*); 2den pers. dannes ved tilføjelse af **t** (*þú tókt*), der fordobles efter selvlyd (*þú bjótt*, § 20, anm.). Foran **t** går **t** efter selvlyd over til **z**: *brjóta* bryde, *ek braut, þú brauzt*; *láta* lade, *ek lét, þú lézt*. Efter **t** med foreg. medlyd bortfalder endelsens **t** (§ 20): *binda* binde, *ek, þú batt*; *ljósta* slå, *ek, þú laust*; *halda* holde, *ek, þú helt*. Dog findes tidlig former med **zt**: *þú baszt, helzt*. Med foreg. **ð** bliver **t** efter selvlyd **tt** (§ 18, a, 1): *bjóða* byde, *ek bauð, þú bautt*; *ráða* råde, *ek réð, þú rétt*; *biðja* bede, *ek bað, þú batt*. Går en medlyd foran **ð**, bortfalder endelsens **t**: *verða* blive, *ek varð, þú vart* (af **varðt*). Senere trænger **zt** også ind i disse former (*bauzt, rézt, baszt*). — Fremsæt. fort. **flt.** ender på **-um**, **-uð** (**-ut**), **-u**.

e) (Anm. til c og d). I fremsæt. fortid ent. og i 2den pers. ent. bydemåde bliver i udlyden

nd til tt :	<i>binda</i> binde, bydem. <i>bitt</i> , fort. <i>batt</i>
ng - kk :	<i>ganga</i> gå, — <i>gakk</i> , — <i>gekk</i>
ld - lt :	<i>halda</i> holde, — <i>halt</i> , — <i>helt</i> .

Anm. *valda*, volde, hedder i bydem. *vald* (§ 88, b).

f) Fortids forest. måde dannes af stammen i fortids fremsæt. måde flt. ved *i*-omlyd, når selvlyden er

§ 67. modtagelig derfor (*ek tók, vér tókum — ek tæka; ek batt, vér bundum — ek bynda*). Endelserne er de samme som i nutids forest. måde (sé b).

§ 68. § 68. a) I de udsagnsord, hvis stamme ender på **v**, bortfalder *v* under böjningen undtagen foran endelser, der begynder med **a** og **i** (dog regelmæssig også i fort. tillægsf. foran *-inn*), f. eks. *hoggva* hugge, nut. *ek hogg, þú, hann hæggr, vér hoggum, (þ)ér hoggvið, þeir hoggva*, fort. tillægsf. *hoggvinn*; — *syngva* synge, *sökkva* synke, fort. *song, sök, fort. tillægsf. sunginn, sokkinn*.

b) Nogle udsagnsord forstærker i nutid stammen med **j**, som dog bortfalder under böjningen undtagen foran de endelser, der begynder med **a** og **u**, f. eks. *sitja* sidde, nut. *ek sit, þú, hann sitr, vér sitjum, (þ)ér sitið, þeir sitja*.

§ 69. § 69. Efter aflydens forskellige form inddeles de stærke udsagnsord i 6 klasser, der kan adskilles ved følgende hovedkendemærker (den forskellige selvlyd i fortid):

I.	Fortid	frems.	måde	ent.	a (ø),	flt.	u
II.	—	—	—	—	a ,	—	á
III.	—	—	—	—	ó ,	—	ó
IV.	—	—	—	—	ei ,	—	i
V.	—	—	—	—	au ,	—	u
VI.	A)	—	—	—	e, é ,	—	e, é
	B)	—	—	—	jó ,	—	jó (jo, ju) .

Af disse 6 klasser kan I—III kaldes *a*-klassen, idet **a** her viser sig som grundlyd, i I og II i frems. fort. ent., i III i nutids navnef.; I har kort rodselvlyd efterfulgt af to medlyd, II kort rodselvlyd efterfulgt af én medlyd, III har i nutids navnef. **a** efterfulgt af

én medlyd (i enkelte ord er stammen i nutid ud- § 69. videt med **j**, *vaxa* har to medlyd efter **a**). IV kan kaldes *i*-klassen (**i** i frems. fort. flt.), V *u*-klassen (**u** i frems. fort. flt.). VI har forskellige rodselvlyd og er kun uegenlig aflydsklasse. — I den følgende udsigt over de vigtigste stærke udsagnsord anføres navneformen, frems. nutid 1ste pers. ent., frems. fortid 1ste pers. ent. og flt. og fortids tillægsform.

§ 70.		Første klasse.		§ 70.	
navnef.		nutid		fortid	
				fort. tlf.	
				ent. flt.	
A) i, e, ja (bryd- ning)	i, e	a	}	u	}
B) y, ø (omlyd)	y, ø	ø (oml.)			
A) binda binde	bind	batt	bundum	bundinn	
bresta briste	brist	brast	brustum	brostinn	
bjarga bjærge	berg	barg	burgum	borginn	
B) {syngva eller	{syng	sǫng	sungum	sunginn	
{syngja synge					
stökkva springe	stökk	stǫkk	stukkum	stokkinn	

Således böjes endvidere:

A) finna finde	finn	fann	{fundum funnum	{fundinn funninn
hrinda stöde	hrind	hratt	hrundum	hrundinn
spinna spinde	spinn	spann	spunnum	spunninn
springa springe, briste	spring	sprakk	sprungum	sprunginn
stinga stikke	sting	stakk	stungum	stunginn
svimma svømme ¹	svimm	svamm	summum ²	summinn ²
vinda vinde, sno	vind	vatt	undum ²	undinn ²
vinna vinde, udføre	vinn	vann	unnum	unninn

¹) Også efter 2den klasse: *svima, svim, svam, svámum*.

²) Om bortkastelsen af *v* i disse og de følgende ord sé § 21, c.

§ 70.	navnef.	nutid	fortid		fort. tlf.
			ent.	ft.	
	bregða bevæge	bregð	brá (§15,a)	brugðum	brugðinn
	brenna brænde (intrans.)	brenn	brann	brunnum	brunninn
	drekka drikke	drekk	drakk	drukkum	drukkinn
	renna rende, rinde	renn	rann	runnum	runninn
<hr/>					
	detta dratte	dett	datt	duttum	dottinn
	hverfa vende sig	hverf	hvarf	hurfum	horfinn
	skreppa glide	skrepp	skrapp	skruppum	skroppinn
	sleppa slippe	slepp	slapp	sluppum	sloppinn
	snerta berøre	snert	snart	snurtum	snortinn
	spretta springe	sprett	spratt	spruttum	sprottinn
	{ svelga eller { svelgja svælge	{ svelg	svalg	sulgum	sólginn
	svella svulme	svell	svall	sullum	sollinn
	svelta sulte, dø	svelt	svalt	sultum	soltinn
	sverfa file	sverf	svarf	surfum	sorfinn
	vella koge	vell	vall	ullum	ollinn
	velta vælte	velt	valt	ultum	oltinn
	verða vorde, blive	verð	varð	urðum	orðinn
	verpa kaste	verp	varp	urpum	orpinn
	þverra aftage	þverr	þvarr	þurum	þorrinn
<hr/>					
	gjalda betale	geld	galt	guldum	goldinn
	gjalla gjalde ¹	gell	gall	gullum	gollinn
	hjálpa hjælpe	help	halp	hulpum	hólpinn
	skjálf skælve	skelf	skalf	skulfum	skolfinn
	skjalla smælde ¹	skell	skall	skillum	skollinn
<hr/>					
B)	{ slyngva eller { slyngja slynge	{ slyng	slong	slungum	slunginn
	{ tyggva eller { tyggja tygge	{ tygg	togg	tuggum	tugginn
	{ þryngva eller { þryngja trænge	{ þryng	þrong	þrungum	þrunginn

¹⁾ Sjælden *gella*, *skella* i navnef.

navnef.	nutid	fortid		fort. tlf. § 70.
		ent.	ft.	
hrökkva vige	hrökk	hrökk	hrukkum	hrokkinn
klökkva klynke	klökk	klökk	klukkum	(klokkinn)
sökkva synke	sökk	sökk	sukkum	sokkinn

§ 71. Anden Klasse.

§ 71.

	navnef.	nutid	fortid		fort. tlf.
			ent.	ft.	
A)	e, i		a (- ag	á	e
B)	e		bliver - á)		o, u
A)	gefa give	gef	gaf	gáfum	gefinn
	biðja bede ¹	bið	bað	báðum	beðinn
B)	bera bære	ber	bar	bárum	borinn
	nema tage	nem	nam	námum	numinn

Således böjes også:

A)	drepa dræbe	drop	drap	drápum	dreppinn
	geta få, gætte	get	gat	gátum	getinn
	kveða sige	kveð	kvað	kváðum	kveðinn
	leka lække	lek	lak	lákum	lekinn
	lesa samle, læse	les	las	lásur	lesinn
	meta vurdere	met	mat	mátum	metinn
	reka drive	rek	rak	rákum	rekinn
	vega løfte, dræbe	veg	vá	vágum	vegin
	liggja ligge ¹	ligg	lá	lágum	leginn
	sitja sidde ¹	sit	sat	sátum	setinn
	þiggja få ¹	þigg	þá	þágum	þeginn
B)	skera skære	sker	skar	skárum	skorinn
	stela stjæle	stel	stal	stálum	stolinn

¹) I disse ord er nutidsstammen udvidet med **j**, som har fremkaldt **i** for **e** og **i** *liggja* og *þiggja* desuden **gg** for **g**.

§ 71. Særlige afvigelser findes i:

navnef.	nutid	fortid		fort. tlf.
		ent.	flt.	
koma komme (for *kvema)	{køm kem	{kvam kom	{kvámum kómum	kominn
sofa sove (for *svefa)	{søf sef	svaf	{sváfum sófum	sofinn
troða træde	{trøð treð	trað	tráðum	troðinn
vefa væve	vef	{vaf óf	{váfum ófum	ofinn
eta æde	et	át	átum	etinn
fela skjule	fel	fal	fálum	fólginn
fregna spörge	fregn	frá	frágum	freginn
sjá sé (af sea)	sé, flt. sjám	sá	sám	sénn

vera være   var   várum   verit

Nut. frems. og forest. måde dannes af to andre stammer (frems. m. *em*, *ert*, *er*, *erum*, *eruð*, *eru*; forest. m. *sjá* (*sé*), *sér*, *sé*, *sém*, *séð*, *sé*). Forest. nut. 2. og 3. pers. ent. hedder også undertiden *verir*, *veri* (i ønskende sætninger). I det ældste sprog bruges *s* for *r* i de former, der begynder med *ver-*, samt i nut. *ert*, *er* og fort. *var*, *vart*.

§ 72. § 72. Tredje klasse.

navnef.	nutid	fortid		fort. tlf.
		ent.	flt.	
A) a , e (omlyd)	e	ó (- óg)	ó	a
B) a , á (o: * <i>aga</i>), æ (oml.)	e , æ	bliver - ó)		e (§12, anm. 2)
A) fara fare	fer	fór	fórum	farinn
hefja hæve	hef	hóf	hófum	hafinn
B) draga drage	dreg	dró	drógum	dreginn
flá flá	flæ	fló	flógum	fleginn

Sáledes böjes også:

§ 72.

navnef.	nutid	fortid		fort. tlf.
		ent.	flt.	
A) ala avle, føde	el	ól	ólum	alinn
gala gale	gel	gól	gólum	galinn
grafa grave	gref	gróf	grófum	grafinn
hlaða læsse	hleð	hlóð	hlóðum	hlaðinn
kala fryse	kel	kól	kólum	kalinn
mala male korn	mel	mól	mólum	malinn
skafa skrabe	skef	skóf	skófum	skafinn
skapa skabe ¹	—	skóp	skópum	—
vaða vade	veð	óð (§21, c)	óðum	vaðinn
vaxa vokse	vex	óx	óxum	vaxinn
<hr/>				
sverja sværge	sver	sór	sórum	svarinn
<hr/>				
B) aka age	ek	ók	ókum	ekinn
gnaga gnave	gneg	gnó	gnógum	gneginn
skaka ryste	skek	skók	skókum	skekinn
taka tage	tek	tók	tókum	tekinn
<hr/>				
klá klø	klæ	kló	klógum	kleginn
slá slå	slæ	sló (sml. § 88 a)	slógum	sleginn
þvá to, vaske	þvæ	þ(v)ó	þ(v)ógum	þveginn
<hr/>				
hlæja lé (for *hlagja)	hlæ	hló	hlógum	hleginn

Særlige afvigelser findes i:

deyja dø	dey	dó	dóm	dáinn
geyja gø	gey	gó	góm	(gáinn)
standa stå	stend	stóð	stóðum	staðinn

¹⁾ Også (i nut. og fort. tlf. altid) svagt: *skapa*, *skapaða*, *skap-aðr* ell. (sjældent) *skepja*, *skapða* (-ta), *skapiðr* og *skapðr* (-tr).

§ 73.

§ 73.

Fjærde klasse.

navnef.	nutid	fortid		fort. tlf.
		ent.	flt.	
i		ei (-é og -eig § 21, b)	i	i
bíta bide	bít	beit	bitum	bitinn
stíga stige	stíg	<div> <div>sté</div> <div>steig</div> </div>	stigum	stiginn

Således böjes også:

drífa drive	dríf	dreif	drifum	drifinn
gína gabe	gín	gein	ginum	gininn
grípa gribe	gríp	greip	gripum	gripinn
hníga böje sig	hníg	<div> <div>hné</div> <div>hneig</div> </div>	hnigum	hniginn
hníta støde	hnít	hneit	hnitum	hnitinn
hrífa gribe	hríf	hreif	hrifum	hrifinn
hrína skrige	hrín	hrein	hrinum	hrininn
hvína hvine	hvin	hvein	hvinum	hvininn
klífa klatre	klíf	kleif	klifum	klifinn
líða lide, gå	líð	leið	liðum	liðinn
líta sé	lít	leit	litum	litinn
ríða ride	ríð	reið	riðum	riðinn
ríða vride; flette (er faldet sammen med det foregående)				
rífa rive	ríf	reif	rifum	rifinn
rísa rejse sig	rís	reis	risum	risinn
rísta ridse	ríst	reist	ristum	ristinn
ríta skrive	rít	reit	ritum	ritinn
síða trylle	síð	seið	siðum	siðinn
síga synke	síg	sé, seig	sigum	siginn
skína skinne	skín	skein	skinum	skininn
skriða skride	skríð	skreið	skriðum	skriðinn
slíta slide	slít	sleit	slitum	slitinn
sníða skære	sníð	sneið	sniðum	sniðinn
svíða svie	svíð	sveið	sviðum	sviðinn
svífa svæve	svíf	sveif	svifum	svifinn
þrífa gribe	þríf	þreif	þrifum	þrifinn

navnef.	nutid	fortid		fort. tlf. § 73.
		ent.	flt.	
svíkja svige	svík	sveik	svikum	svikinn
víkja bevæge; vige	vík	veik	vikum	vikinn

Afvingende er:

bíða bie	bíð	beið	biðum	beðinn
spýja spy (af *spiva)	spý	spjó (af *speiv)	spjóm	—

§ 74.

Femte klasse.

§ 74.

navnef.	nutid	fortid		fort. tlf.
		ent.	flt.	
jó, jú; ú	ý	au (-ó og -aug § 21, b)	u	o

jó står foran tandlyd, **jú** foran gane- og læbelyd:

bjóða byde	býð	bauð	buðum	boðinn
fljúga flyve	flýg	{fló flaug	flugum	floginn
lúka lukke	lýk	lauk	lukum	lokinn

Således böjes også:

brjóta bryde	brýt	braut	brutum	brotinn
fljóta flyde	flýt	flaut	flutum	flotinn
frjósa fryse ¹	frýs	fraus	frusum	frosinn
gjósa sprudle	gýs	gaus	gusum	gosinn
gjóta gyde	gýt	gaut	gutum	gotinn
hljóta få	hlýt	hlaut	hlutum	hlotinn
hnjóða slå	hnýð	hnauð	hnuðum	hnoðinn
hnjósa nyse	hnýs	hnaus	hnusum	(hnosinn)
hrjóða rydde	hrýð	hrauð	hruðum	hroðinn

¹⁾ Fortid også *frøra, frera* (§ 88, a), tillæggsf. *frerinn, frerinn*.

§ 74.	navnef.	nutid	fortid		fort. tlf.
			ent.	flt.	
	hrjósa gyse	hrýs	hraus	hrusum	(hrosinn)
	hrjóta fyge; snorke	hrýt	hraul	hrutum	hrotinn
	kjósa kære, vælge ¹	kýs	kaus	{kurum kusum	{korinn kosinn
	ljósta slå	lýst	laust	lustum	lostinn
	njóta nyde	nýt	naut	nutum	notinn
	rjóða göre rød	rýð	rauð	ruðum	roðinn
	sjóða syde	sýð	sauð	suðum	soðinn
	skjóta skyde	skýt	skaut	skutum	skotinn
	þjóta tude	þýt	þaut	þutum	þotinn
	þrjóta slippe op	þrýt	þraul	(þrutum)	þrotinn
<hr/>					
	drjúpa dryppe	drýp	draup	drupum	dropinn
	fjúka fyge	fýk	fauk	fukum	fokinn
	kljúfa kløve	klýf	klauf	klufum	klofinn
	krjúpa krybe	krýp	kraup	krupum	kropinn
	ljúga lyve	lýg	{ló laug	lugum	loginn
	rjúfa bryde	rýf	rauf	rufum	rófinn
	rjúka ryge	rýk	rauk	rukum	rokinn
	smjúga smyge	smýg	{smó smaug	smugum	smoginn
	strjúka stryge	strýk	strauk	strukum	strokin
<hr/>					
	lúta lude	lýt	laut	lutum	lotinn
	súga suge	sýg	{só saug	sugum	soginn
	súpa søbe	sýp	saup	supum	sopinn

§ 75.   § 75.   Sjätte klasse.

A) 1. Fort. ent. og flt. **e**, navnef. og fort. tlf. **a** efterfulgt af to medlyd:

¹⁾ Fortid også *køra* (§ 88, a), tillægsf. *kørin*.

navnef.	nutid	fortid		fort. tlf. § 75.
		ent.	flt.	
blanda blande	blend	blett	blendum	blandinn
falda iføre kvindelig hovedbedækning	feld	felt	feldum	faldinn
falla falde	fell	fell	fellum	fallinn
halda holde	held	heldt	heldum	haldinn
hanga hænge ¹	—	hekk	hengum	hanginn

Med uregelmæssig omlyd i tillægsformen (sml. § 72, B):
 fá få (for *fanga) fæ, flt. fekk fengum fenginn
 fám

ganga gå geng gekk gengum genginn

A) 2. Fort. ent. og flt. **é**, navnef. og fort. tlf. **á, ó, ei** efterfulgt af enkelt medlyd:

blása blæse	blæs	blés	blésum	blásinn
gráta græde	græt	grét	grétum	grátinn
láta lade	læt	lét	létum	látinn
ráða råde	ræð	réð	réðum	ráðinn

---

blóta ofre	blæt	blét	blétum	blótinn
------------	------	------	--------	---------

---

heita kalde, love	heit	hét	hétum	heitinn
-------------------	------	-----	-------	---------

I betydningen »hedde« bruges i nutid *heiti*.
 leika lege leik lék lékum leikinn

B) Fort. ent. **jó**, flt. **jó**; **jogg, jugg**; navnef. og fort. tlf. **au, ú, oggv**:

auka forøge	eyk	jók	{jókum (jukum)	aukinn
ausa øse	eys	jós	{jósum (jusum)	ausinn
hlaupa løbe, springe	hleyp	hljóp	{hljópum (hlupum)	hlaupinn

---

¹) Nutid svagt *hangi*.

§ 75.	navnef.	nutid	fortid		fort. tlf.
			ent.	ft.	
	búa bo; ordne	bý	bjó	$\begin{cases} \text{bjoggum} \\ \text{bjuggum} \end{cases}$	búinn
<hr/>					
	hoggva hugge	hogg (§ 13)	hjó	$\begin{cases} \text{hjoggum} \\ \text{hjuggum} \end{cases}$	hoggvinn

§ 76. § 76. Dannelsen af måder og personer i de forskellige klasser ses af følgende böjningsmønstre: I. A) *binda* binde, I. B) *stökkva* fare afsted, springe (med $\emptyset$ på grund af *v*, § 11, anm. 2), II. *gefa* give, III. *fara* fare, IV. *grípa* gribe, V. *skjóta* skyde, VI. A) *falla* falde, VI. B) *hlaupa* løbe:

	I. A)	I. B)	II.	III.	IV.	V.	VI. A)	VI. B)
				Nutid:				
			fremsettende måde:					
Ent.	1. bind	stökk	gef	fer	grip	skýt	fell	hleypt
	2. bindr	stökkv	gefr	ferr	grípr	skýtr	fellr	hleypr
	3. bindr	stökkv	gefr	ferr	grípr	skýtr	fellr	hleypr
Flt.	1. bindum	stökkum	gefum	fórum	grípum	skjótum	fóllum	hlaupum
	2. bindið (-t)	stökkvið (-t)	gefið (-t)	farið (-t)	grípið (-t)	skjótið (-t)	fallið (-t)	hlaupið (-t)
	3. binda	stökkva	gefa	fara	grípa	skjóta	falla	hlaupa
			forestillenda måde:					
Ent.	1. binda (-i)	stökkva (-i)	gefa (-i)	fara (-i)	grípa (-i)	skjóta (-i)	falla (-i)	hlaupa (-i)
	2. bindir	stökkvir	gefir	farir	grípir	skjótir	fallir	hlaupir
	3. bindi	stökkvi	gefi	fari	grípi	skjóti	falli	hlaupi
Flt.	1. bindim	stökkvim	gefim	farim	grípim	skjótim	fallim	hlaupim
	2. bindið (-t)	stökkvið (-t)	gefið (-t)	farið (-t)	grípið (-t)	skjótið (-t)	fallið (-t)	hlaupið (-t)
	3. bindi	stökkvi	gefi	fari	grípi	skjóti	falli	hlaupi
			bydemåde:					
Ent.	2. bitt	stökk	gef	far	grip	skjót	fall	hlaup
Flt.	1. bindum	stökkum	gefum	fórum	grípum	skjótum	fóllum	hlaupum
	2. bindið (-t)	stökkvið (-t)	gefið (-t)	farið (-t)	grípið (-t)	skjótið (-t)	fallið (-t)	hlaupið (-t)
			navneform:					
	binda	stökkva	gefa	fara	grípa	skjóta	falla	hlaupa
			tillægsform:					
	bindandi	stökkvandi	gefandi	farandi	grípandi	skjótandi	fallandi	hlaupandi

§ 76.

	I. A)	I. B)	II.	III.	IV.	V.	VI. A)	VI. B)
				Fortid:				
			fremsettende måde:					
Ent. 1.	batt	stqkk	gaf	fór	greip	skaut	fell	hljóp
2.	batt (baszt)	stqkkt	gaft	fórt	greipt	skautz	fellt	hljópt
3.	batt	stqkk	gaf	fór	greip	skaut	fell	hljóp
Flt. 1.	bundum	stukkum	gáfum	fórum	gripum	skutum	fellum	hljópum*
2.	bunduð (-t)	stukkuð (-t)	gáfuð (-t)	fóruð (-t)	gripuð (-t)	skutuð (-t)	felluð (-t)	hljópuð (-t)*
3.	bundu	stukku	gáfu	fóru	gripu	skutu	fellu	hljópu*
			forestillende måde:					
Ent. 1.	bynda (-i)	stýkkva (-i)	gæfa (-i)	fœra (-i)	gripa (-i)	skyta (-i)	fella (-i)	hlypa (-i)
2.	byndir	stýkkvir	gæfir	fœrir	gripir	skytir	fellir	hlypir
3.	byndi	stýkkvi	gæfi	fœri	gripi	skyti	felli	hlypi
Flt. 1.	byndim	stýkkvim	gæfim	fœrim	gripim	skytim	fellim	hlypim
2.	byndið (-t)	stýkkvið (-t)	gæfið (-t)	fœrið (-t)	gripið (-t)	skytið (-t)	fellið (-t)	hlypið (-t)
3.	byndi	stýkkvi	gæfi	fœri	gripi	skyti	felli	hlypi
			tillægsform:					
	bundinn	stokkinn	gefinn	farinn	gripinn	skotinn	fallinn	hlaupinn

*) Senere også *hlupum*, *hlupuð* (-t), *hlupu*.

B. Den svage böjningsmåde.

§ 77. Hovedformerne (kendeformerne) er § 77. nutids navneform, fortids fremsættende måde og fortids tillægsform, f. eks.:

færa — føre — færdæ — færd.

Nutid har samme endelser som i den stærke böjningsmåde; men fortids fremsæt. måde ent. ender i 1. pers. på **-ðæ** (senere **-ði**), i 2. på **-ðir**, i 3. på **-ði**; i flt. og forest. måde er endelserne som i den stærke böjning med **ð** foran; fortids tillægsform ender på **-ðr**. For **-ðæ**, **-ðr** træder i visse forbindelser **-dæ** ell. **-tæ**, **-dr** ell. **-tr**.

§ 78. De svage udsagnsord deles i 4 klasser; i de § 78. 3 første ender fortiden på **-ðæ** (**-dæ**, **-tæ**), i den fjærde på **-aðæ**. Hvor **-ðæ** og **-ðr** (i de 3 første klasser) føjes umiddelbart til roden, gælder følgende regler:

1. Efter selvlyd og efter **f**, **g**, **r**, **m** (**mb**), **k** og **p** står **ð**, som efter **k** og **p** har lyden **p**: *ná* nå, *náðæ*, *náðr*; *krefja* kræve, *krafðæ*, *krafiðr* og *krafðr*; *vígja* vie, *vígðæ*, *vígðr*; *heyra* høre, *heyrðæ*, *heyrðr*; *dæma* dømme, *dæmðæ*, *dæmðr*; *vekja* vække, *vakðæ* (o: *vakpa*), *vakiðr* og *vakðr* (o: *vakpr*); *hleypa* lade løbe, *hleypðæ* (o: *hleypþæ*), *hleypðr* (o: *hleypþr*). Efter **lf**, **lg**, **ng** og **m** (**mb**) fortrænges **ð** senere af **d**, efter **k** og **p** af **t**: *fylgja* følge, *fylgðæ* (ældre *fylgðæ*), *fylgðr* (ældre *fylgðr*); *hleypa*, *hleypþæ*, *hleypþr*, o. s. v.

2. Efter **l** og **n** følger **ð**, når rodstavelsen er kort, men **d** (i enkelte ord **t**), når den er lang: *velja* vælge, *valðæ*, *valiðr* og *valðr*; *una* være tilfreds, *unðæ*, *unat*; *fylla* fylde, *fylðæ*, *fylðr*; *nefna* nævne, *nefnðæ*, *nefnðr*; *mæla* sige, *mælþæ*, *mælþr*. Også i ordene med kort rodstavelse fortrænges **ð** senere af **d**.

3. **ðð** efter selvlyd bliver **dd**: *fæðæ* føde, *fæddæ*, *fæddr*.

§ 78. 4. Efter **t** og **s** følger **t**: *feita* fede, *feitta*, *feittr*; *lýsa* oplyse, *lýsta*, *lýstr*.

5. Efter **d**, **ð** og **t** med foregående medlyd bortfalder **ð**: *senda* sende, *senda*, *sendr*; *gyrða* gjorde, *gyrða*, *gyrðr*; *hrista* ryste, *hrista*, *hristr*.

6. Foran endelsen i fortid og fort. tillægssf. skrives en dobbelt medlyd i reglen enkelt: *kenna* kende, *kenda*, *kendr*; *sleppa* slippe, *slepta*, *sleptr* (jfr. § 5, 9).

§ 79. § 79. Første klasse.

Fortid tilføjer **-ða** (**-da**, **-ta**), fort. tillægssf. **-ðr** (**-dr**, **-tr**). Alle ord efter denne klasse har lang rodstavelse. Ejendommeligt for disse ord er **j** i stammen, der fremkalder omlyd, som bevares gennem hele böjningen; det fremtræder som **i** i nut. ent., der således bliver tostavelset; derimod bortfalder det foran **i**, og ligeledes foran **a** og **u** undtagen i de ord, hvis rod ender på **g** og **k**. Eksempler:

A) 1. Fortid på **-ða**, tillægssf. på **-ðr** efter **f**, **r**, **m** (**mb**) og **p** (efter **lf**, **m** (**mb**) senere **-da**, **-dr**, efter **p** **-ta**, **-tr**):

navneform	nutid	fortid	fort. tlf.
deyfa døde	deyfi	deyfða	deyfðr
erfa arve	erfi	erfða	erfðr
skelfa ryste (trans.)	skelfi	skelfða (-da)	skelfðr (-dr)
færa føre	færi	færða	færðr
heyra høre	heyri	heyrða	heyrðr
stýra styre	stýri	stýrða	stýrðr
dreyma drømme	dreymi	dreymða (-da)	dreymðr (-dr)
dæma dømme	dæmi	dæmða (-da)	dæmðr (-dr)
kemba kæmme	kembi	kembða (-da)	kembðr (dr)
gleypa sluge	gleypi	gleypða (-ta)	gleypðr (-tr)
hleypa lade løbe	hleypi	hleypða (-ta)	hleypðr (-tr)
kippa rykke	kippi	kipða (-ta)	kipðr (-tr)

A) 2. Fortid på **-da**, tillægssf. på **-dr** efter **l** og **n** (jfr. A, 4):

navneform	nutid	fortid	fort. tlf.	§ 79.
deila dele; stride	deili	deilda	deildr.	
fella fælde	felli	felda	feldr	
fylla fylde	fylli	fylda	fyldr	
kenna kende	kenni	kenda	kendr	
nefna nævne	nefni	nefnda	nefnr	
renna lade rende	renni	renda	rendr	

A) 3. Efter **ð** med foregående selvlyd bliver **ðð** i fort. og tillægsf. til **dd**:

beiða bede	beiði	beidda	beiddr
eyða øde	eyði	eydda	eyddr
fœða føde	fœði	fœdda	fœddr

A) 4. Fortid på **-ta**, tillægsf. på **-tr** efter **t** med foregående selvlyd, **s**, samt undertiden **l** og **n** (jfr. A, 2):

bæta bøde	bœti	bœtta	bœttr
feita fede	feiti	feitta	feittr
veita yde, hjælpe	veiti	veitta	veitr
hvessa hvæsse	hvessi	hvesta	hvestr
leysa løse	leysi	leysta	leysttr
missa miste	missi	mista	mistr
mæla mæle, sige	mæli	mæltá	mæltr
spilla ødelægge	spilli	spilta	spiltr
inna udføre	inni	inta	intr
nenna nænne	nenni	nenta	nentr

A) 5. Efter **d**, **ð** og **t** med foregående medlyd bortfalder **ð**, så at fort. 1. pers. ent. bliver lig navnef.:

benda böje	bendi	benda	bendr
senda sende	sendi	senda	sendr
gyrða gjorde	gyrði	gyrða	gyrðr
hirða vogte	hirði	hirða	hirðr
festa fæste	festi	festa	festtr
hitta hitte, finde	hitti	hitta	hittr

B) 1. De udsagnsord, hvis rod ender på **g** og **k**, får **j** foran **a** og **u**. Fort. og tillægsf. ender på **-ða**, **-ðr** (efter **lg** og **ng** senere **-da**, **-dr**, efter **k** **-ta**, **-tr**):

fylgja følge	fylgi	fylgða (-da)	fylgðr (-dr)
tengja sammenbinde	tengi	tengða (-da)	tengðr (-dr)
vígja vie	vígi	vígða	vígðr

§ 79.	navneform	nutid	fortid	fort. tlf.
	drekkja drukne (tr.)	drekki	drekða (-ta)	drekðr (-tr)
	fylkja fylke	fylki	fylkða (-ta)	fylkðr (-tr)
	merkja mærke	merki	merkða (-ta)	merkðr (-tr)

B) 2. Nogle udsagnsord, hvis rod ender på **v** (med foregående **g** eller **k**), bortkaster *v* under böjningen undtagen foran **a** og **i**. I nogle ord ender navnef. både på *-va* og (senere) på *-ja*:

{byggva eller {byggja bo, bebo	{byggvi {bygggi	bygða	bygðr
slængva slynge, slænge	slængvi	slængða (-da)	slængðr (-dr)
stökkva sprænge	stökkvi	stækða (-ta)	stækðr (-tr)
sökkva sænke	sökkvi	sækða (-ta)	sækðr (-tr)

Herhen hører også:

göra el. gera göra	göri, geri {görða	—
(ældre görva, gerva)	(gervi, gervi){gerða	.

Som fortids tillæggsf. bruges to. *görr* (også *görrr*, *gerr*, *gf. görvan* o. s. v., böjet som *föl* § 45).

§ 80. § 80. I nutid efter denne klasse, men afvigende i fort. og tillæggsf. böjes:

navnef.	nutid	fortid		fort. tlf.
		frems.	forest.	
sækja søge	sæki	sótta	sætta	sóttr
yrkja arbejde; digte	yrki	orta	yrta	ortr
{pykkja eller {pikkja synes ¹	{pykki {pikki	pótta	pætta	póttr

§ 81. § 81. Anden klasse.

Fortid tilføjer **-ða** (**-da**, **-ta**), fort. tillæggsf. **-ðr** (**-dr**, **-tr**), men i flere ord også (ældst) **-iðr**. Alle ord efter denne klasse har kort rodstavelse. Ejendommeligt for disse ord er **j**, der bevares i nutiden

¹) Fremsæt. nut. 3. pers. ent. hedder ofte *pykki* (*pikki*) for *pykkir* (*pikkir*), især med følgende *mér* og *pér*.

foran **a** og **u** og virker omlyd, når selvlyden er mod- § 81. tagelig derfor (især **a—e**, **u—y**). Derimod mangler omlyden i frems. fortid og fort. tillægsf., der har den oprindelige selvlyd (**a**, **u**). Forestillende fortid har ligesom nutid *i*-omlyd. Nutid ental frems. måde er énstavelset. Eksempler:

A) Med **a** i roden:

navneform	nutid	fortid	fort. tlf.
berja slå	ber	barða	bariðr, barðr
dvelja standse	dvel	dvalða (-da)	dvaliðr, dvalðr (-dr)
etja hidse	et	atta	attr
fremja fremme	frem	framða (-da)	framiðr, framðr (-dr)
hvetja hvæsse	hvet	hvatta	hvattr
krefja kræve	kref	krafða	krafiðr, krafðr
kveðja tiltale	kveð	kvadda	kvaddr
kvelja plage	kvel	kvalða (-da)	kvaliðr, kvalðr (-dr)
telja sige, tælle	tel	talða (-da)	taliðr, talðr (-dr)
temja tæmme	tem	tamða (-da)	tamiðr, tamðr (-dr)
vekja vække	vek	vakða (-ta)	vakiðr, vakðr (-tr)
velja vælge	vel	valða (-da)	valiðr, valðr (-dr)

Således også

leggja lægge	legg	lagða	lagiðr, lagðr
--------------	------	-------	---------------

B) Med **u** i roden:

dylja dølge	dyl	dulða (-da)	duliðr, dulðr (-dr)
flytja flytte	flyt	flutta	fluttr
hylja hylle, skjule	hyl	hulða (-da)	huliðr, hulðr (-dr)
spyrja spørge	spyr	spurða	spurðr
styðja støtte	styð	studda	studdr
stynja stönne	styn	stunða (-da)	stunit, stunt

Således böjes også undtagen i fort. tlf.:

hyggja mene, tænke	hygg	hugða	hugaðrell.hugðr (sml. § 83)
-----------------------	------	-------	--------------------------------

C) Med **i** i roden:

skilja skille	skil	skilða (-da)	skiliðr, skilðr (-dr)
pilja beklæde med bræder	pil	pilða (-da)	piliðr, pilðr (-dr)

§ 81. D) Ord, hvis rod ender på lang selvlyd, behandles som ord med kort rodstavelse:

navneform	nutid	fortid	fort. tlf.
dýja ryste	dý	dúða	(dúiðr, dúðr)
gnýja brage	gný	gnúða	(gnúit, gnútt)
knýja knuge	kný	knúða	knúiðr, knúðr
lýja knuse	lý	lúða	lúiðr, lúðr
æja bede (m. heste)	æ	áða	áit, átt
heyja udføre	hey	háða	háíðr, háðr
{þreyja (senere {þrá) længes	{þrey {þrá)	þráða	þráðr

§ 82. § 82. Afvigende ved at bevare omlyden i fort. og tillægsf. er:

selja sælge	sel	selda	seldr
setja sætte	set	setta	settr
<hr/>			
flýja (ældre flæja)	flý	flýða	flýiðr, flýðr
flygte			
frýja bebrejde	frý	frýða	frýiðr, frýðr

§ 83. § 83. Tredje klasse.

Fortid tilføjer **-ða** (**-da**, **-ta**), fort. tillægsf. **-aðr**, sjældnere **-ðr** (**-dr**, **-tr**). Rodstavelsen er i alm. kort; nutid 1ste pers. ent. frems. måde ender på **i**, men omlyd mangler undtagen i fortid forest. måde. Bydemåde 2. pers. ent. ender på **i**, som dog i flere ord tidlig er bortkastet. Denne klasse omfatter ikke mange ord; men nogle af de almindeligst brugte ud-sagnsord hører herhen, f. eks.:

navnef.	nutid	fortid		fort. tlf.
		frem.	forest.	
duga due	dugi	dugða	dygða	dugat
horfa vende i en vis retning	horfi	horfða	hyrfða	(horfat,) horft

navnef.	nutid	fortid		fort. tlf.	§ 83.
		fremss.	forest.		
lifa leve	lifi	lifða	lifða	lifat	
sama sömme sig	sami	samða (-da)	semða (-da)	samat	
skorta upers., mangle	skortir	skorti	skyrti	(skortat,) skort	
spara spare	spari	sparða	sperða	sparat, spart	
trúa tro	trúi	trúða	trýða	trúat	
una være tilfreds	uni	unða (-da)	ynða (-da)	unat	
vaka våge	vaki	vakða (-ta)	vekða (-ta)	vakat	
þola tåle	þoli	þolða (-da)	{þylða (-da) þelða	þolat, þolt	
þora turde	þori	þorða	{þyrða þørða	þorat	

Med udstødelse af selvlyd efter § 16, b:

gá ænse	gái	gáða	gæða	gáðr (ik. gát) ¹
ná ná	nái	náða	næða	náðr (ik. nát) ¹

§ 84. Særegne afvigelser findes i:

§ 84.

hafa have	hefi	hafða	hefða	hafðr
-----------	------	-------	-------	-------

Omlyd findes i frems. nut. ent. (*hefi, hefir, hefir*, men flt. *høfum, hafið, hafa*; forest. m. *hafa* o. s. v.; bydem. 2. p. ent. *haf*).

segja sige	segi	sagða	segða	sagðr
þegja tie	þegi	þagða	þegða	þagat, þagt

segja og *þegja* har omlyd i nut. på grund af **j**; bydem. 2. p. ent. hedder *seg*, men *þegi*.

kaupa købe	kaupi	keypta	keypta	keyptr
ljá låne (af léa)	lé	léða	léða	léðr, ik. lét ²
tjá vise (af téa)	té	téða	téða	téðr, ik. tét ²

¹) for *gáaðr (gáat), náaðr (náat)*.

²) Ik. *lét, tét* svarer ikke til hak. *léðr, téðr*, men til ældre *lénn* (meget sjælden), **ténn*. Oprindeligt böjedes disse ord nemlig stærkt.

§ 85. § 85. Fjærde klasse.

Fortid tilføjer **-aða**, fort. tillægsf. **-aðr**. Nutid 1ste pers. ent. frems. måde ender på **a**. Omlyd mangler også i fortid forest. måde. Bydemåde 2. pers. ent. ender på **a**. I de ord, hvis stamme ender på **j** eller **v**, beholdes disse og den derved fremkaldte omlyd gennem hele böjningen. Efter denne klasse går den største del af de oldnord. udsagnsord, f. eks.:

navneform	nutid	fortid	fort. tlf.
elska elske	elska	elskaða	elskaðr
kalla kalde	kalla	kallaða	kallaðr
slitna slides	slitna	slitnaða	slitnaðr

og således alle de på **-na** afledede udsagnsord (inchoativer: *batna* blive bedre, *vakna* vågne, o. s. v.).

Med udstødelse af selvlyd efter § 16, b:

spá spå	spá	spáða	spáðr (ik. spát)
strá strø	strá	stráða	stráðr
þjá pine	þjá	þjáða	þjáðr

Med **j** og **v** i stammen:

byrja begynde	byrja	byrjaða	byrjaðr
eggja ægge	eggja	eggjaða	eggjaðr
herja hæрге	herja	herjaða	herjaðr
bqlva forbande	bqlva	bqlvaða	bqlvaðr
stqðva standse	stqðva	stqðvaða	stqðvaðr

§ 86. § 86. Dannelsen af måder og personer i de forskellige klasser ses af følgende böjningsmønstre: I. A) *dæma* dømme, I. B) *byggva* (i det ældste sprog) eller *byggja* bo, bebo, II. A) *temja* tømme, II. B) *hylja* hylle, III. *vaka* våge, IV. *kalla* kalde:

I. A)	I. B)	II. A)	II. B)	III.	IV.
		Nutid:			
		fremsettende måde:			
Ent. 1. dæmi	byggvi	byggj	hyl	vaki	kalla
2. dæmir	byggvir	temr	hyr	vakir	kallar
3. dæmir	byggvir	temr	hyr	vakir	kallar
F'lt. 1. dæmum	byggum	temjum	hyljum	vokum	kollum
2. dæmið (-t)	byggvið	temið (-t)	hylið (-t)	vakið (-t)	kallið (-t)
3. dæma	byggva	temja	hylja	vaka	kalla
		forestillende måde:			
Ent. 1. dæma (-i)	byggva	byggja(byggi) temja (temi)	hylja (hyli)	vaka (-i)	kalla (-i)
2. dæmir	byggvir	temir	hyrir	vakir	kallir
3. dæmi	byggvi	temi	hyli	vaki	kalli
F'lt. 1. dæmim	byggvim	temim	hylim	vakim	kallim
2. dæmið (-t)	byggvið	temið (-t)	hylið (-t)	vakið (-t)	kallið (-t)
3. dæmi	byggvi	temi	hyli	vaki	kalli
		bydemåde:			
Ent. 2. dæm	bygg	tem	hyl	vaki	kalla
F'lt. 1. dæmum	byggum	temjum	hyljum	vokum	kollum
2. dæmið (-t)	byggvið	temið (-t)	hylið (-t)	vakið (-t)	kallið (-t)
		navneform:			
dæma	byggva	byggja	hylja	vaka	kalla
		tillægsform:			
dæmandi	byggvandi	byggjandi	hyljandi	vakandi	kallandi

ss
86.

§ 87. Nogle udsagnsord danner nutid som for- § 87.
tid i den stærke böjningsmåde, medens fortiden
böjes svagt. De fleste bruges sjældnen i bydemåde,
som ganske mangler i nogle; et par danner en fortids
navneform. Disse ord er: a) *eiga* eje, *mega* monne,
kunne, [*knega*,] *knáttu* kunne; b) *kunna* kunne, *unna*
elske, unde, *þurfa* behøve, *muna* erindre, *munu* monne,
skulle, *skulu* skulle; c) *vita* vide*; d) til dels *vilja* ville

a)   *eiga*   *mega*   *knáttu*

Nutid:

	frem.	for.	bydem.	frem.	for.	frem.	for.
Ent. 1. á	<i>eiga</i>		<i>má</i>	<i>mega</i>	<i>kná</i>	<i>knega</i>	
2. átt	<i>eigir</i>	<i>eig</i>	<i>mátt</i>	<i>megir</i>	<i>knátt</i>	<i>knegir</i>	
3. á	<i>eigi</i>		<i>má</i>	<i>megi</i>	<i>kná</i>	<i>knegi</i>	
Flt. 1.	<i>eigum</i>	<i>eigim</i>	<i>eigum</i>	<i>megum</i>	<i>megim</i>	<i>knegum</i>	<i>knegim</i>
2.	<i>eiguð</i>	<i>eigið</i>	<i>eigið</i>	<i>meguð</i>	<i>megið</i>	<i>kneguð</i>	<i>knegið</i>
3.	<i>eigu</i>	<i>eigi</i>		<i>megu</i>	<i>megi</i>	<i>knegu</i>	<i>knegi</i>

navneform:

eiga   *mega*   —

tillægsform:

eigandi   *megandi*   —

Fortid:

Ent. 1. átta   ætta   mátta   mætta   knátta   knætta

o. s. v.

navneform:

—   (máttu)   knáttu

tillægsform:

átttr   mátt, megat   —

*) I de fleste af disse ord fortrænges endelserne *-uð*, *-u* i 2. og 3. pers. flt. frem. senere af *-ið*, *-a*, som allerede i gammel tid findes i *unna* og *muna*. Nyere er *eigið*, *eiga*; *megið*, *mega*; *kunnið*, *kunna*; *þurfið*, *þurfa*; *vitið*, *vita* for *eiguð*, *eigu* o. s. v. (derimod af *munu*, *skulu* kun *munuð*, *munu*; *skuluð*, *skulu*). — Bydem. 2. pers. flt. ender på *-ið* (aldrig på *-uð*).

§ 87. b) kunna unna þurfa muna munu skulu

Nutid:

fremsettende måde:

Ent. 1.	kann	ann	þarf	man	mun (man)	skal
2.	kannt	annt	þarft	mant	munt (mant)	skalt
3.	kann	ann	þarf	man	mun (man)	skal
Flt. 1.	kunnum	unnum	þurfum	munum	munum	skulum
2.	kunnuð	{[unnuð] [unnið]	þurfuð	{[munuð] [munið]	munuð	skuluð
3.	kunnu	{(unnu) [unna]	þurfu	{(munu) [muna]	munu	skulu

forestillende måde:

Ent. 1.	kunna	unna	þurfa	muna	myna	skyla
	o. s. v.				(muna)	(skula)

bydemåde:

kunn	unn	—	mun	—	—
------	-----	---	-----	---	---

navneform:

kunna	unna	þurfa	muna	munu	skulu
-------	------	-------	------	------	-------

tillægsform:

kunn-	unn-	þurf-	mun-	(mun-	skul-
andi	andi	andi	andi	andi)	andi

Fortid:

fremsettende måde:

Ent. 1.	kunna	unna	þurfta	munða(-da)	munda	skylda
	o. s. v.				(mynda)	

forestillende måde:

Ent. 1.	kynna	ynna	þyrfta	mynða(-da)	mynda	skylda
					(munda)	

navneform:

(kunnu)	—	—	—	—	mundu	skyldu
					(myndu)	

tillægsform:

kunnat	{unnat unnt	þurft	munaðr	—	—
--------	----------------	-------	--------	---	---

c) vita

d) vilja

§ 87.

Nutid:

Nutid:

	frem. forest. bydem.	navnef.	frem. forest.	navnef.
Ent. 1.	veit vita	vita	vil vilja	vilja
2.	veizt vitir vit		vill, vilt vilir	
3.	veit viti	tillægsf.	vill vili	tillægsf.
Flt. 1.	vitum vitim vitum	vitandi	viljum vilim	viljandi
2.	vituð vitið vitið		vilið vilið	
3.	vitviti		vilja vili	

Fortid:

Fortid:

	frem. forest.	tillægsf.	frem. forest.	navnef.
Ent. 1.	vissa vissa	vitaðr, i	vilda vilda	vildu
	o. s. v.	alm. ik.	o. s. v.	tillægsf.
		vitat		viljat

§ 88. a) Nogle få udsagnsord danner en svag § 88. fortid på **-ra**, men bøjes for øvrigt stærkt:

navnef.	nutid		fortid		fort. tlf.
	ent.	flert.	ent.	flert.	
gnúa gnide	gný	gnúm	gnøra	gnørum	gnúinn
			gnørir	gnøruð	
			gnøri	gnøru	
snúa sno	sný	snúm	snøra	snørum	snúinn
gróa gro	græ	gróm	grøra	grørum	gróinn
róa ro	ræ	róm	røra	rørum	róinn
sá så	sæ	sám	søra	sørum	sáinn

I fortiden skrives for *ø* også *e*: *snøra* ell. *snera*. — Ligeledes har *slá*, slå, i fortid *sløra*, *slera* ved siden af *sló* (§ 72); *frjósa*, fryse, *kjósa*, vælge, i fortid *frøra*, *frera*, *køra* ved siden af *fraus*, *kaus* (§ 74).

§ 88. b) Enestående er *valda*, volde, der böjes således:

Nutid:		Fortid:		tillægsf.
frems. m.	forest. m.	frems. m.	forest. m.	
Ent. 1. veld	valda	olla (ell.	ylla (ell.	valdit
2. 3. veldr	bydem.	olda)	ylda)	
Flt. 1. völdum	vald	o. s. v.	o. s. v.	

§ 89. § 89. **Middelarten**

dannes af handlearten ved tilføjelse af det tilbagevisende stedord, således at **-sk** (forkortet af **sil**), senere **-st**, føjes til navne- og tillægsform, samt til 2. og 3. person ental og flertal. Foran **-sk** (**-st**) bortfalder udsagnsordets endelse **-r**, og en tandlyd (**t** og **ð**) smelter med det følgende **s** sammen til **z**, f. eks. navnef. *pykkja-sk*, senere *pykkja-st* tykkes, synes; nut. 2. og 3. pers. ent. frems. måde *pykkisk* ell. *pykkist* (for **pykkir-sk*); 2. og 3. pers. flt. *pykkizk* ell. *pykkizt* (for **pykkið-sk*), *pykkja-sk* ell. *pykkja-st*. — Første person flertal dannes ligeledes ved at føje **-sk** (i alm. forkortet til **-k**), senere **-st**, til handlearten, og formen for 1ste pers. flt. bruges også som 1ste pers. ent.; dog har ent. næsten altid endelsen **-k** (ikke **-sk**) og i reglen **-umk** (ikke **-imk**) i forest. måde, f. eks. nut. frems. måde ent. og flt. *pykkjumsk* eller i alm. *pykkjumk* (senere *pykkjumst*), forest. måde ent. *pykkjum(s)k*, sj. *pykkim(s)k* (senere *pukkjumst*, sj. *pykkimst*), flt. *pykkim(s)k* (senere *pykkimst*).

§ 90, a. § 90. a) **De omskrevne former.**

De manglende tider i udsagnsordene og hele lidearten dannes ved omskrivning med hjælpeordene på følgende måde:

Förnutid og förfortid dannes af fortids tillægsf. med nutid og fortid af *hafa* (ved enkelte udsagnsord

vera). I disse forbindelser med *hafa* retter tillægsf. af § 9, indvirkende udsagnso. sig i det ældre sprog i alm. efter navneordet i kön og tal (*ek hefi þýddan draum þinn*, jeg har tydet din dröm); men senere sættes tillægsf. regelmæssig i ik. ent. — Fremtid og eftertid dannes af nutids, förfremtid og förefortid af förnutids navneform med nutid og fortid af *munu*:

Förnutid: ek hefi kallat
 Förfortid: ek hafða kallat
 Fremtid: ek mun kalla
 Eftertid: ek munda kalla
 Förfremtid: ek mun hafa kallat
 Förefortid: ek munda hafa kallat

Anm. I förfremtid og förefortid udelades undertiden hjælpeordet *hafa* og meget ofte *vera*, hvor det skulde bruges.

Middelarten

omskrives på samme måde:

Förnutid: ek hefi kallazk
 Förfortid: ek hafða kallazk
 Fremtid: ek mun kallask
 Eftertid: ek munda kallask

§ 90. b) Lidearten

§ 90, b.

omskrives ved hjælp af *vera* med fortids tillægsform. I nutid, fremtid og eftertid (sjældent ellers) kan *verða* bruges i samme betydning som *vera*. (Ikke sjældent har middelarten lidende betydning.)

Nutid: ek em (verð) kallaðr
 Fortid: ek var kallaðr
 Förnutid: ek hefi verit kallaðr
 Förfortid: ek hafða verit kallaðr

§ 90, b. Anm. 1. Oftest bruges dog formerne for nutid og fortid også i betydning af förnutid og förfortid.

Fremtid: ek mun (vera ell. verða) kallaðr

Eftertid: ek munda (vera ell. verða) kallaðr

Förfremtid: ek mun hafa verit kallaðr

Föreftertid: ek munda hafa verit kallaðr

Anm. 2. I alm. bruges dog formerne for fremtid og eftertid også til at betegne förfremtid og föreftertid. — Som oftest udelades i fremtid og eftertid hjælpeordet *vera* (*verða*).

Biordene.

§ 91. § 91. Biordene danner sammenligningsgrader ligesom tillægsordene enten ved **-r** og **-st** med *i*-omlyd eller ved **-ar** og **-ast**. Ofte står tillægsordenes intetkøn som biord, og intetkönsformen af tillægso. bruges da også i højere og højeste grad (*brátt* snart, hurtig, *bráðara*, *bráðast*; *títt* ofte, *tíðara*, *tíðast*, o. s. v.).

a) **-r** og **-st**:

første grad:	højere grad:	højeste grad:
lengi længe	lengr (om tid)	lengst
langt ik., langt	lengra ik. (om sted)	
skamt ik., kort	skemr (om tid)	skemst
	skemra ik. (om sted)	
fjarri fjærnt	firr	first
nær, nærri nær	nær(r)	næst

b) **-ar** og **-ast** bruges i de fleste biord:

opt ofte	optar	optast
vandliga nöjagtig	vandligar	vandligast
og således alle de på <i>-liga</i> afledede biord (<i>blíðliga</i> venlig, <i>makliga</i> passende, o. s. v.).		

aptr tilbage	aptar	aptast
norðr mod nord	norðar	norðast

sjaldan sjælden	sjaldnar	sjaldnast	§ 91.
niðr, niðri, neðan	neðar	neðast	
ned, nede, neden			
upp, uppi, ofan	ofar	ofast (øfst, efst)	
op, oppe, oven			

Anm. 1. Nogle ord kan danne sammenligningsgraderne på bægge måder:

fram frem	fremr, framar	fremst, framast
síð silde	{ síðr (mindre) síðar (senere)	{ sízt (mindst) síðast (senest)

inn, inni ind, inde	innar	innst
út, úti ud, ude	útar, utar	{ útast, utast ýzt, yzt

Anm. 2. I højere grad skrives ofte både *-arr* og *-ar* (*optarr* og *optar* o. s. v.); ligeledes både *nærr* og *nær* o. s. v. — I steden for højeste grad på *-ast* findes ikke sjælden *-arst* med *r* fra højere grad (*ofarst*, *síðarst* o. s. v. = *ofast*, *síðast* o. s. v.).

§ 92. Nogle biord danner højere og højeste grad § 92. af en anden stamme end den, der bruges i første grad:

vel vel	betr	bezt
illa ilde	verr	verst
lítt ik., lidt	minnr	min(n)st
mjök meget	meir(r)	mest
gjarna gerne	heldr	helzt

Tillæg til böjningslæren.

Forholdsordene.

§ 93. § 93. Forholdsordene og forbindelser, der bruges som forholdsord, styrer følgende forholdsformer:

a) genstandsformen:

1. *um* (*umb, of*), om, over, med sine sammensætninger (*um fram*, forbi, fremfor, foruden; *umhverfis*, omkring; *út um*, ud over, o. s. v.). 2. *fyrir* (*fyri, fyr*) i forbindelse med (steds-)biord på *-an* (*fyrir norðan, sunnan, austan, vestan*, norden, sønden, østen, vesten for; *fyrir ofan, neðan*, oven, neden for; *fyrir útan* (*utan*), *innan*, uden, inden for; *fyrir framan*, foran; *fyrir handan*, hinsides, o. s. v.). 3. *í gegnum* eller *gegnum*, igennem.

Anm. *um* (*umb, of*) styrer dog også i det ældre sprog hf.

b) hensynsformen:

1. *af*, af, fra. 2. *frá*, fra. 3. *hjá*, hos, ved. 4. *ór* (*úr, ýr*), ud af. 5. *undan*, bort fra. 6. *ásamt*, tillige med. 7. *gagnvert* (*-vart*), lige over for. 8. *í gegn* eller *gegn*, *gegnt*, imod. 9. *mót* eller *móti*, alene og i forbindelse med *á* og *í*, imod. 10. *á* (*í*) *hendr* eller *á* (*í*) *hond*, imod. 11. *til handa*, for, til bedste for. 12. *námunda* eller *í námunda*, i nærheden af, samt biordene 13. *nær*, *nærri*, nær, og 14. *fjarri*, fjærnt.

c) ejeformen:

1. *til*, til. 2. *án*, uden. 3. *innan*, inden for. 4. *útan* (*utan*), uden for. 5. *millum* (*millim, milli, meðal, miðil*), alene og i forbindelse med *á* og *í*, imellem. 6. *í stað*, i steden for. 7. *sakar*, *sakir*, *søkum*, med og uden *fyrir* (*fyri, fyr*), formedelst. 8. *vegna*, formedelst samt 9. forbindelser med *megin*, *megum* (*öðrum megin*,

megum, på den anden side, *báðum megin*, *megum*, § 93. på bægge sider o. s. v.).

Anm. *án* (*ón*) styrer dog også i det ældre sprog *gf.* og *hf.*; ligeledes kan *innan* og *útan* (*utan*) i det gamle sprog også forbindes med *gf.*

d) genstandsformen og hensynsformen:

1. *á*, på. 2. *í*, i, til. 3. *fyrir* (*fyri*, *fyr*; *firir*, *firi*, *fir*), for, för. 4. *undir* (*und*), under. 5. *yfir* (*ifir*), over. Disse styrer *hf.*, når der betegnes et ophold på et sted, *gf.*, når forestillingen om en bevægelse ligger til grund. 6. *eptir* (*ept*), efter; med *gf.* om tiden, ellers med *hf.* 7. *at*, med *gf.* »efter« om tiden, med *hf.* »til, ad, efter«. 8. *með* (*meðr*), med; med *gf.*, hvor der betegnes en ufrivillig ledsagelse, ellers med *hf.* 9. *við* (*viðr*), ved, imod; med *hf.* ved forestilling »imod, i møde«, ellers med *gf.*

Anm. Med hensyn til disse forholdsord og deres mangfoldige betydninger efter de forskellige forbindelser, hvori de indtræder, henvises i øvrigt til ordbogen.

Danske kunstord:

selvlyd, *vokal*.
medlyd, *konsonant*.
tvetyd, *diftong*.
tidsmål, *kvantitet*.

navneord, *substantiv*.
tillægsord, *adjektiv*.
første grad, *positiv*.
højere grad, *komparativ*.
højeste grad, *superlativ*.
stedord, *pronomen*.
kendeord, *artikel*.
udsagnsord, *verbum*.
handleart, *aktiv*.
middelart, *reflexiv*.
lideart, *passiv*.

biord, *adverbium*.
forholdsord, *præposition*.
bindeord, *konjunktion*.

ental, ent., *singularis*.
total, tot., *dualis*.
flertal, flt., *pluralis*.

hankön, hak., *masculinum*.
hunkön, hük., *femininum*.
intetkön, ik., *neutrum*.

nævneform, nf., *nominativ*.
genstandsform, gf., *akkusativ*.
hensynsform, hf., *dativ*.
ejeform, ef., *genetiv*.

nutid, <i>nut.</i> , <i>præsens</i> .	föreftertid, <i>futurum exact. in</i>
fortid, <i>fort.</i> , <i>præteritum (imperfectum)</i> .	<i>præterito (conditionalis exact.)</i> .
förnuttid, <i>perfectum</i> .	fremsettende måde, <i>frem.</i> , <i>indicativ</i> .
förfortid, <i>plusquamperfectum</i> .	forestillende måde, <i>forest.</i> , <i>conjunctiv</i> .
fremtid, <i>futurum</i> .	bydemåde, <i>bydem.</i> , <i>imperativ</i> .
eftertid, <i>futurum in præterito (conditionalis)</i> .	navneform, <i>navnef.</i> , <i>infinitiv</i> .
förfremtid, <i>futurum exactum</i> .	tillægsform, <i>tillægsf.</i> , <i>tlf.</i> , <i>participium</i> .

Ved en foransat stjerne betegnes ældre former, der ikke findes i litteraturen, men hvoraf de virkelig forekommende former må være opståede.

Trykfejl:

- S. 22, l. 2 f. n. fit. læs fit.
 - 26, - 11 f. o. fot — fót
 - 28, - 10 — broðir — bróðir

Endvidere rettes følgende Trykfejl i læsebogen:

- S. 130b, l. 1 f. o. Ríða læs «Ríða
 - 248a, - 13 f. n. ha., — ha.
 - 250a, - 20 — kva ðsvá læs kvað svá
 - 335a, - 15 — 2 læs 3
 - 339b, - 25 f. o. Utgarðr læs Útgarðr

414 Blo
3465

Py

862261

2259

Wimmer

.W15

Oldnordisk formlaere

To 16 '39

W

J. G. Schaefer

Ja 5 '40

J. G. Schaefer

2- 46398

PD2259.W75 c.1

Oldnordisk formlaere til skolebrug

085 108 972

UNIVERSITY OF CHICAGO